

AbdulMalik Ramadani

**Këshilla të Arta
Për Morale Të Larta**

Qendra UDHA E BESIMTARËVE

Shejkhu i nderuar
AbdulMalik Ramadani

Këshilla
TË ARTA
PËR MORALE
TË LARTA

Titulli i librit në original: **الموعظة الحسنة في الأخلاق الحسنة**

Autor: **Shejkhu i nderuar AbdulMalik Ramadani**

Përktheu: **Fatjon Isufi**

Redaktor gjuhësor: **Sashenka Jaupi**

Recensoi: **Blerim Krasniqi**

Përkujdesja për botim: **Shuajb Rexha**

Kopertina dhe faqosja: **Rajan Alliu**

Qendra **UDHA E BESIMTARËVE**

Të drejtat e botimit janë të rezervuara

©2014

www.udhaebesimtareve.com

Parathënie

Me të vërtetë falënderimi dhe lëvdata i takon vetëm Allahut të Madhëruar, Atë e falënderojmë dhe vetëm prej Tij ndihmë dhe falje kërkojmë! I lutemi Allahut të na ruajë nga të këqijat e vetes dhe punëve tona. Cilindo që Allahu e udhëzon në rrugë të drejtë, askush nuk mund ta humbasë prej saj, dhe cilindo që Allahu e humbet prej kësaj rruge, askush nuk mundet ta udhëzojë. Dëshmoj dhe deklaroj se nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Allahut, Një, të Vetëm e të pa shok, gjithashtu, dëshmoj dhe deklaroj se Muhamedi është rob dhe i dërguari i Tij!

Këta janë disa kapituj të shkurtër që trajtojnë moralin e lartë dhe vepra të tjera që bien ndesh me të (moralin). Nëpërmjet tyre kisha dëshirë të përkujtoja ithtarët e imanit (besimit), me shpresë që Allahu të japë fryte prej tyre. E pashë me vend që të përmend vetëm disa parime thelbësore e përmbledhëse në lidhje me moralin, pa hyrë në detaje dhe degëzime. Një gjë të tillë (hyrjen në detaje) e kam bërë vetëm atëherë kur kam përmendur ndonjë shembull, në mënyrë që lexuesi të ndalet dhe të meditojë mbi shembujt e lartë të moralit të Islamit, moral të cilin e kanë jetuar brezat e lulëzuar (brezi i Profetit dhe ata që erdhën pas tij). Vetëm Allahu është Ai që jep sukses.

Autori

Sheual: 1425 h.

Disa vlera të moralit të mirë

Allahu i Madhëruar i ka nxitur robërit e Tij në shumë ajete të Kuranit Fisnik që të pajisen me moral të mirë, e për këtë u ka premtuar shpërblim të madh; Xhenetin dhe mëshirën e Tij. Allahu i Madhëruar në një ajet të mbushur plot bukuri, na nxit duke thënë:

وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾
الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

“Nxitoni drejt faljes së gjynaheve nga Zoti juaj, dhe Xhenetit hapësira e të cilit është sa qiejt e Toka dhe që është përgatitur për të devotshmit, të cilët japin lëmoshë kur janë në mirëqenie por edhe në vështirësi. Ata që e mposhtin zemërimin dhe ua falin fajet njerëzve. Allahu i do bamirësit.”¹

Në anën tjetër, duke lavdëruar cilësitë e durimit, singëritetit dhe dhënies së lëmoshës, Allahu i Madhëruar thotë:

الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾

“Ata që janë të durueshëm, të singërtë, të devotshëm në adhurimin e Allahut; që japin lëmoshë dhe që kërkojnë faljen e gjynaheve para agimit.”²

¹ Suretu Ali Imran, 133-134.

² Suretu Ali Imran, 17.

Në të njëjtën kohë, duke lavdëruar cilësinë e thjeshtësisë, faljen e agresionit prej të tjerëve dhe ruajtjen e gjuhës (nga fjalët e ndaluara), Allahu i Madhëruar thotë:

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

“Robërit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin thjeshtë nëpër Tokë dhe kur të paditurit i sulmojnë me fjalë, ata përgjigjen: Paqe qoftë!”³

Në disa ajete më poshtë, Allahu i Madhëruar thotë:

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾

“(Kështu janë) edhe ata që nuk dëshmojnë duke gënjer, e kur kalojnë pranë kotësive kalojnë me dinjitet.”⁴

Gjithashtu, kur Allahu tregon fjalët e njërit prej bijve të Ademit, i cili i drejtohet vëllait të tij duke i thënë:

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ يَدَيَّ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ ۚ إِنَّي أَخَافُ اللَّهَ

رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾

“Nëse ti ngre dorë të më vrasësh mua, unë nuk do ta ngre dorën që të të vras ty, sepse në të vërtetë, unë i frikësohem Allahut, Zotit të gjithësisë.”⁵

Të njëjtën gjë ka bërë edhe Profeti, salAllahu alejhi ue selem, i cili i ka nxitur njerëzit drejt moralit të mirë. Madje, kur e kanë

³Suretu Furkan, 63.

⁴Suretu Furkan, 72.

⁵Suretu El Maide, 28.

pyetur Profetin, salAllahu alejhi ue selem: *“O i Dërguari i Allahut, cila është gjëja më e mirë që i është dhuruar një njeriu?”* Profeti, salAllahu alejhi ue selem, është përgjigjur duke thënë: *“Moral i mirë.”*⁶

Veç të tjerash, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, na ka treguar vlerën që mbart morali në këtë botë, e për më tepër në botën tjetër. Aisheja, radijAllahu anha, përcjell se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, i është drejtuar duke i thënë: *“Atij që i është dhuruar butësia, i është dhuruar nga mirësitë e dynjasë dhe të Ahiretit. Ndërsa mbajtja e lidhjeve farefisnore, morali dhe fqinjësia e mirë, ndërtojnë vendin dhe shtojnë jetën.”*⁷

Profeti, salAllahu alejhi ue selem, na tregoi për peshën e madhe që posedon morali krahas virtyeteve të tjera Ditën e Gjykimit, duke thënë: *“Nuk ka gjë më të rëndë që vendoset në peshojë, sesa morali i mirë. Një njeri që posedon moral të mirë, vetëm për këtë arrin gradën e atij që falet dhe agjëron.”*⁸

Mund të ndodhë që një person të mos ketë sukses në praktikën e shumë adhurimeve, siç janë qëndrimi i gjatë në namaz apo agjërimi, adhurime të cilat i praktikohen nga të devotshmit dhe asketët (ata që braktisin kënaqësitë e kësaj bote dhe jepen pas botës tjetër). Por, nëse ky person njihet mes njerëzve si njeri me sjellje të butë dhe me moral të mirë, atëherë, ky moral, kjo butësi dhe modesti e ngre atë në gradën e atyre që adhurojnë Allahun dhe janë asketë.

Aisheja, radijAllahu anha, transmeton kështu: *“Kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut, salAllahu alejhi ue selem, të ketë thënë:*

⁶Transmeton Ibn Maxheh, nr. 3 436. Saktësoi Shejkh Albani.

⁷Transmeton Imam Ahmedi (6/159) me zinxhir transmetimi të saktë.

⁸Transmeton Ebu Daudi, nr. 4 799, Tirmidhiu, nr. 2 003 e ky është versioni i tij. E saktësoi Shejkh Albani në botimin *“Vargu i haditheve të sakta”* nr. 876.

“Vërtet, besimtari me moralin e tij të mirë arrin gradën e atyre besimtarëve që agjërojnë dhe falen shumë.”⁹

Një mëkatari i falen gabimet për shkak të moralit të tij të mirë

Profeti, salAllahu alejhi ue selem, na lajmëron për një person që bënte pjesë në grupin e atyre që njëhsojnë Allahun. Ai do të vijë Ditën e Gjykimit në momentet kur do t'i jenë mbaruar punët e mira, si pasojë e punëve të këqija që kishte bërë dhe Allahu i Madhëruar do ta falë atë. Kjo, për shkak se prej moralit të tij të mirë, ai ua falte dhe ua lehtësonte borxhlinjve borxhet.

Buhariu, Muslimi dhe Nesaiu (versioni është i tij), transmetojnë nga Ebu Hurejra, radijAllahu anhu, se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Kishte qenë dikur një njeri që nuk kishte bërë asnjëherë punë të mira(adhurime), por ishte nga ata që u jepnin borxhe njerëzve. Ky person i thoshte nëpunësit të tij: “Merr borxhet nga ata që kanë mundësi t'i shlyejnë dhe lehtësoja ose falua atyre që nuk kanë mundësi, në mënyrë që Allahu i Lartësuar të na falë neve. Kur ky njeri ndërroi jetë, Allahu i Madhëruar i tha: “A ke bërë ndonjë punë të mirë?” Njeriu i përgjigjet: “Jo, vetëm se unë kisha një djalosh që e dërgoja për t'u dhënë borxhe njerëzve. Kur e dërgoja djaloshin për t'i mbledhur borxhet, e porosisja: “Merri borxhet nga ata që kanë mundësi t'i shlyejnë dhe lehtësoja apo falua atyre që nuk kanë mundësi të paguajnë, në mënyrë që Allahu i Lartësuar të na falë neve. Atëherë, Allahu i Madhëruar i thotë: “Unë të kam falur.” Ndërsa në versionin e Muslimit nga Ebu Mesudi thuhet: “Allahu i Madhëruar i tha: “Ne jemi më primarë se ai për ta bërë një falje të tillë, prandaj lëreni atë.”*

⁹Transmeton Ebu Daudi nr. 4 798 dhe e saktësoi Shejkh Albani.

Engjëjt rrinë pranë të moralshmëve, ndërsa shejtanët larg tyre

Ky është një virtut i madh që u jepet atyre që kanë moral të mirë sepse kur shejtanët qëndrojnë larg tyre, ata në këtë mënyrë qëndrojnë larg punëve të këqija. Në anën tjetër, kur engjëjt qëndrojnë pranë tyre, rrjedhimisht ata janë më pranë punëve të mira.

Argumenti që e pohon këtë është hadithi, të cilin e përcjell Ebu Hurejra radijAllahu anhu, i cili thotë: “Dikush e shau Ebu Bekrin në prani të Profetit. Në ato momente Profeti habitej dhe buzëqeshte, por kur ai e teproi, Ebu Bekri ia ktheu. Pas kësaj, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, u zemërua dhe u ngrit për t’u larguar. Ebu Bekri, radijAllahu anhu, e ndoqi nga pas dhe i tha: *“O i Dërguari i Allahut, ai po më shante dhe ti ishe i pranishëm aty! Kur ia ktheva disa fjalë, ti u zemërove dhe u largove?!”* Profeti, salallahu alejhi ue selem, iu përgjigj: *“Me ty o Ebu Bekër ishte një engjëll, i cili ia kthente sharjen atij në vendin tënd. Por kur fillove t’ia kthesh ti, atëherë u afrua shejtani dhe unë nuk ulem aty ku qëndron shejtani.”*

Më pas iu drejtua Ebu Bekrit duke i thënë: *“O Ebu Bekër, tri gjëra janë të vërteta; ai që e duron për hir të Allahut padrejtësinë që i bëhet, Allahu do ta ndihmojë atë dhe do ta ngrejë në grada të larta.*

*Çdo njeri që hap derën e dhënies (lëmoshës), duke pasur për qëllim lidhjet farefisnore, Allahu do t’ia shtojë atij pasurinë, ndërsa ai që hap derën e kërimit (me qëllim që të shtojë pasurinë), Allahu do t’ia shtojë më shumë varfërinë.”*¹⁰

¹⁰Transmeton Imam Ahmedi (2/436) dhe Ebu Daudi (4 896 - 4 897). E saktësoi Albani në “Vargu i haditheve të sakta” me nr. 2 231.

Njeriu i parë i këtij umeti që arriti të kuptojë këtë urtësi profetike madhështore, ishte Hatixheja, radijAllahu anha, e pikërisht në fillimet e profecisë kur Xhibrili kishte shkuar tek Profeti për herë të parë. Atëherë, Profeti salAllahu alejhi ue selem u frikësua për veten e tij nga ajo që kishte parë. Kjo ndodhi para se të sigurohej se ai ishte engjëll.

Buhariu dhe Muslimi transmetojnë nga Aisheja, radijAllahu anha, se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, i ishte drejtuar Hatixhes duke i thënë: *“O Hatixhe, nuk e di se çfarë kam! I tregoi ngjarjen pastaj sërish i tha: “O Hatixhe, frikësohem për veten time (se mos ndoshta kjo gjë vjen nga djajtë)”. Hatixhja kur i dëgjoi këto fjale i tha: “Kurrsesi, mos u frikëso, por përgëzohu! Betohem në Allahun se ty Allahu nuk do të turpërojë kurrë! Betohem në Allahun se ti i viziton të afërmit, kompenson gjënë e humbur, mirëpret mysafirin, i ndihmon të tjerët dhe ndjek të vërtetën.”*

Medito për pak çaste se si Hatixheja këto virtyte i bëri mburojë për Profetin, salAllahu alejhi ue selem, ndaj kurtheve të shejtanit, madje mendoj se ajo që i erdhi Profetit, salAllahu alejhi ue selem, ishte shpallje nga Allahu dhe jo kurth i shejtanit. Kjo, për të vetmen arsye se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, nuk ishte gënjeshtar apo mëkatar. Argumenti që e pohon këtë është fjala e Allahut të Madhëruar, që thotë:

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾
يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْتُرُهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾

“A doni t’ju tregoj se kujt i afrohen djajtë? I afrohen çdo gënjeshtari gjynahqar. Ata përgjojnë, por shumica e tyre janë gënjeshtarë.” ¹¹

¹¹Suretu Shuara, 221 - 223.

Ky ajet fisnik na jep të kuptojmë se djajtë qëndrojnë pranë atyre që ngjasojnë me ta. Shpifësi është ai që gënjen me fjalët që thotë, ndërsa mëkatari është ai që bën mëkate me veprat e tij, ashtu sikurse thuhet edhe në tefsirin e Ibn Kethirit. Këto janë cilësitë e njerëzve të devijuar e të pamoralshëm, prandaj edhe djajtë shpeshherë i mbizotërojnë dhe i komandojnë këta njerëz. Madje, mund të shkojë deri aty sa t'i kaplojë prekja e tyre, d.m.th. *sëmundja e xhinëve*.

Ibn Tejmiya e ka sqaruar këtë fakt shumë qartë, duke na dhënë dobi të madhe. Ai shprehet: “Ky është kufiri ku Allahu i Madhëruar ka bërë dallimin ndërmjet poetëve, magjistarëve dhe profetëve. Këtë dallim e bëri atëherë kur disa të pandërgjegjshëm pretenduan se Muhamedi ishte poet dhe fallxhor.

Por Hatixheja e argumentoi me logjikën e saj të shëndoshë këtë situatë, duke thënë se atë që Allahu e ka krijuar dhe pajisur me moral të lartë, me këto cilësi të cilat i gëzojnë vetëm të mirët dhe njerëzit e lavdëruar, asnjëherë nuk mund ta poshtërojë, duke u lejuar djajve të tallen me mendjen dhe fenë e tij. Hatixhes nuk i kishte zbritur ndonjë shpallje për ta kuptuar këtë, por ajo e kuptoi dhe e mësoi nga intuita e saj e shëndoshë.

Në të njëjtën mënyrë, kur disa njerëz gënjeshtarë pretenduan se ishin profetë, siç ishte rasti i Musejleme gënjeshtarit, Ebul Esued el Ansit etj., problemi i të cilëve ishte i paqartë sidomos për injorantët, veçanërisht kur atyre u shpallej nga shejtanët. Kjo gjë i bëri disa injorantë të besonin se kjo që u shpallej atyre ishte e njëjtë me atë që u shpallej profetëve. Por kur të mençurit prej tyre u tregonin për biografitë, padrejtësitë dhe gënjeshttrat e tyre, u bëhej e qartë se këta njerëz nuk mund të ishin profetë,

sepse Profeti, salAllahu alejhi ue selem, nuk është as gënjeshtar dhe as i padrejtë.” ¹²

Buhariu dhe Muslimi shënojnë se Dhul Huejsira në momentin kur i ka thënë Profetit, salAllahu alejhi ue selem,: *“Bëhu i drejtë o Muhamed, sepse ti nuk je i drejtë (në kohën që Profeti, salAllahu alejhi ue selem, po ndante plaçkën e luftës). Profeti, salAllahu alejhi ue selem, i tha: “Humbe dhe u shkatërrove! Nëse unë nuk jam i drejtë (sh.p: sepse kjo fjalë bie ndesh me profecinë dhe e hedh poshtë atë), kush mund të jetë i drejtë?! A nuk keni besim tek unë, ndërkohë që unë jam i besuari i Atij që është në qiell (Allahut)?!”*

D.m.th. humbe dhe u shkatërrove nëse nuk tregohem i drejtë, sepse nëse mendon se jam i padrejtë me besimin se unë jam profet, atëherë kjo tregon se ti ia lejon vetes që profeti të cilin besove të jetë i padrejtë. Kjo është humbje dhe shkatërrim sepse bie ndesh me profecinë dhe është shpifje e madhe.

Them: Përderisa Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ishte njeri i dërguar dhe besnik, ashtu siç e pamë më lart në këtë hadith, atëherë edhe ai që i zbriti shpalljen ishte engjëll besnik. Për të Allahu i Madhëruar ka thënë:

وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾

“Vërtet, ai (Kurani) është shpallje e Zotit të botëve. Atë e solli shpirti besnik (Xhibrili) në zemrën tënde, në mënyrë që të jesh prej atyre që tërheqin vërejtjen.” ¹³

Përderisa Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka qenë njeri besnik, ashtu siç e ka cilësuar Allahu i Lartësuar në Kuran në suren:

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ ۖ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

¹²"Dakaiku et Tefsir" (2/118-119).

¹³Suretu Shuara, 192-193.

“Me të vërtetë ai (Kurani) është fjalë e Zotit që e lexon i dërguari i ndershëm, por ju nuk besoni.” ¹⁴

Gjithashtu, i tillë ishte edhe ai që i solli shpalljen, Xhibrili, një engjëll i lartë dhe fisnik për të cilin Allahu i Madhëruar ka thënë:

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾

“Vërtet, ai është shpallje që e solli i dërguari fisnik, i cili është i fortë dhe gëzon vend të lartë tek Zoti i Arshit.” ¹⁵

Nga ana tjetër, shohim se si të parët tanë të mirë dhe të ndershëm i njihnin njerëzit që gënjenin dhe pretendonin se ishin profetë, sapo njiheshin me ndonjë gënjeshtër. Gënjeshttra është thelbi i mëkateve, si në moral, ashtu dhe në fusha të tjera. Nga Buhariu dhe Muslimi është transmetuar se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Vërtet, gënjeshttra të shpie drejt mëkateve.”* Realisht, shejtani është gënjeshtar i madh, ashtu siç ia ka pohuar Profeti, salAllahu alejhi ue selem, Ebu Hurejrës në kohën kur shejtani kishte shkuar për t’i vjedhur, duke i thënë: *“Të vërtetën të ka thënë, edhe pse në të vërtetë është gënjeshtar i madh.”* Duke u nisur nga ky pohim arsyetojmë se është e pamundur që me gënjeshtarët dhe mëkatarët, të mos përzihet koka e mëkatarëve dhe gënjeshtarëve, shejtani.

Ashtu sikurse ka ndodhur me dikë të quajtur Muhtar bin Ubejd el Kedhabi (Gënjeshtari). Ebi Hatimi transmeton në tefsirin e Ibn Kethirit me zinxhir nga Ebi Zumejli, i cili tregon: “Ndërsa isha ulur me Ibn Abasin, Muhtari, personi në fjalë, kishte ardhur për të kryer Haxhin. Dikush erdhi tek Ibn Abasi dhe i tha: “O Ibn Abas, Ebu Is’haku (Muhtari) pretendon se këtë natë i ka ardhur shpallje.” Ibn Abasi ia ktheu: “Të vërtetën ka thënë.”

¹⁴Suretu Haka, 40-41.

¹⁵Suretu Tekuir, 19-20.

Transmetuesi vazhdon: “Unë që isha ulur u shtanga, u zmbrapsa dhe thashë: “Ibn Abasi të thotë kështu?!” Atëherë Ibn Abasi tha: “Ato janë dy lloje shpalljesh; shpallje nga Allahu dhe shpallje nga shejtani. Shpallja e Allahut i është dhënë Muhamedit, ndërsa shpallja e shejtanit u është dhënë të dashurve të tij si puna e Muhtarit.” Më pas lexoi fjalën e Allahut:

وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنَّا طَعْنَا مُوَهُمَ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾

“Vërtet, shejtanët u shpallin miqve të tyre.”¹⁶

Me këtë rast, po kujtoj disa fjalë të bukura, të cilat i kam lexuar në komentin e Ibn Kethirit, mbi fjalën e Allahut ku thotë:

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ ۚ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٧﴾

"A ka më mizor se ai që shpif gënjeshtër ndaj Allahut apo përgënjeshtroi faktet e tij? Mëkatarrët vërtet s'kanë për të shpëtuar."¹⁷

Ibn Kethiri thotë: “Allahu i Madhëruar tregon se nuk ka më mizor, më të prishur e më kriminel se ai që shpif gënjeshtër ndaj Allahut dhe thotë për Allahun gjëra që Ai nuk i thotë. Madje, pretendon se Allahu e ka dërguar në një kohë kur Allahu nuk e ka dërguar, pra nuk ka më mizor e më të padrejtë se ky njeri. Shembulli i këtij njeriu nuk mund t’u fshihet injorantëve, e si mund të jetë i ngjashëm me atë të profetëve?! Ndonjë që shprehet kështu, qoftë gënjeshtar apo i sinqertë, do t’i vijë dita kur Allahu të shfaqë argumente për sinqeritetin apo gënjeshttrat e tij, madje këto argumente do të jenë më të qarta se rrezet e

¹⁶Suretu Enam, 121.

¹⁷Suretu Yunus, 17.

diellit. Për këdo duket qartë ndryshimi ndërmjet Profetit, salAllahu alejhi ue selem, dhe Musejleme gënjeshtarit, madje kjo diferencë është më e madhe se mëngjesi me mesin e natës. Atij që Allahu i ka dhuruar mendjemprehtësi dhe mënyrën e të arsyetuarit mbi cilësitë, punët dhe fjalët e secilit prej tyre, vëren qartë sinqeritetin e Muhamedit dhe hipokrizinë e Musejleme gënjeshtarit, apo Sexhahut dhe Esued Anesiut. Për këtë, Abdullah bin Selami ka thënë: “Kur i Dërguari i Allahut arriti në Medine të gjithë njerëzit u mblodhën e unë isha njëri prej tyre. Në momentin që e pashë, kuptova se fytyra e tij nuk i përngjante fytyrave të gënjeshtarëve. Gjëja e parë që dëgjova prej tij ishte; *“O ju njerëz, përhapni selamin, ushqeni njerëzit, mbani lidhjet farefisnore dhe faluni në kohën kur njerëzit flenë, në mënyrë që të hyni në Xhenet me selam (paqe).”*¹⁸ Në kohën që tek Profeti, salAllahu alejhi ue selem, erdhi delegacioni i Beni Sad bin Bekrit, mes tyre ishte edhe Dimam bin Thalebe, i cili iu drejtua Profetit, salAllahu alejhi ue selem, me fjalët: “O Muhamed, kush e ngriti këtë qiell?” Ai iu përgjigj: “Allahu.” Dimami përsëri e pyeti: “Kush i nguliti fort këto male?” Profeti, salAllahu alejhi ue selem, iu përgjigj përsëri: “Allahu.” Ai e pyeti: “Kush e bëri të rrafshët këtë tokë?” Ai iu përgjigj “Allahu.” Atëherë Dimami tha: “Betohem në Atë, i Cili ngriti këtë qiell, nguliti këto male dhe rrafshoi këtë tokë! A të dërgoi Allahu për të gjithë njerëzit?” Profeti, salAllahu alejhi ue selem, u përgjigj: “Po, për Zotin tim!” Më pas e pyeti Profetin, salAllahu alejhi ue selem, për namazin, zekatin, Haxhin dhe agjërimin duke u betuar mbi secilën prej tyre, ndërsa Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ia pohonte duke iu betuar. Në fund tha: “Të vërtetën the o Muhamed!” Pastaj shtoi: “Betohem në Atë, i Cili të ka dërguar me të vërtetën, se nuk do të shtoj dhe nuk do të pakësoj asgjë nga këto që më the.”¹⁹ Ky njeri u mjaftua me kaq

¹⁸Transmeton Tirmidhiu nr. 2 485, Ibn Maxhe nr. 1 334 dhe e ka saktësuar shejkh Albani.

¹⁹Transmeton Buhariu nr. 63 dhe Muslimi nr. 12.

sepse ishte i bindur në besnikërinë dhe singeritetin e Profetit, salAllahu alejhi ue selem, dhe për shkak të argumenteve të qarta që e qartësonin një gjë të tillë. Hasan bin Thabiti në një nga poezitë e tij thoshte:

Nëse për të (Profetin) nuk do të kishte argumente të qarta,

Mjafton që intuita e tij tregon shenja haptas.

Për sa i përket Musejlemes, çdokush që posedon logjikë të shëndoshë dhe vëren gjendjen e tij do ta kuptojë, pa asnjë pikë dyshimi, çështjen e tij. Atë e kupton nga fjalët e tij të rëndomta të cilat nuk kanë lidhje me gjuhën e pastër letrare, apo e kupton nëpërmjet veprave të tij të shëmtuara, nëpërmjet kuranit të tij me të cilin do të fundoset në zjarrin e Xhehenemit Ditën e Pikëllimit, Ditën kur të dalë në shesh çdo gjë.

Sa i madh është dallimi ndërmjet fjalëve të Allahut ku thotë:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ

“Allahu! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Tij, të Gjallit, të Përjetshmit, Mbajtësit të gjithçkaje! Atë nuk e kaplon as dremitja, as gjumi!”²⁰

dhe fjalëve të Musejlemes -Allahu e mallkoftë dhe fytyrën ia shëmtoftë- kur thotë: *“O bretkosë e bija e dy bretkosave, pastro aq sa të pastrosh sepse edhe ujin nuk e ndot e as pirësin nuk e ndalon.”* Apo në shkrimet e tij -Allahu e shëmtoftë- ku thotë: *“Allahu i ka dhuruar shumë mirësi gruas shtatzënë, në kohën kur nxori prej saj një njeri që lëviz ndërmjet barkut dhe organeve të brendshme.”* Ose përsëri -Allahu e lëntë gjithmonë në zjarrin e

²⁰Suretu Bekare, 255.

Xhehenemit- ku thotë: *“Elefanti! Ç’të bëri ty të dish se çfarë është elefanti? Ai posedon një hundë të gjatë dhe bisht të shkurtër!!!”*

Apo me fjalët e tij -Allahu e largoftë nga Mëshira e Tij- ku thotë: *“Betohem në brumin kur ai përgatitet, bukën kur ajo bëhet dhe kafshatat të cilat përzihen me yndyrë! Vërtet Kurejshët janë popull që i kalojnë kufinj të.”*

Këto ishin disa nga legjendat dhe fjalët e përçarta, prej të cilave neveriten edhe fëmijët që t’i thonë, madje edhe nëse i shprehin, i shprehin për t’u tallur e për asgjë tjetër. Për këtë arsye, Allahu e poshtëroi dhe ditën e Betejës së Kopshtit (*jeumul hadika*) ai shijoi vdekjen. Pas kësaj iu shkatërrua grupi që kishte, shokët dhe familja e tij e mallkuan, derisa erdhën tek i singerti (Ebu Bekri) të penduar dhe të përmalluar për fenë e Allahut.

Kur familja dhe fisi i Musejlemes erdhën tek Ebu Bekri, ai u kërkoi t’i lexonin diçka nga kurani i Musejlemes, por ata i kërkuan Ebu Bekrit që të mos ua kërkonte një gjë të tillë. Ai ngulmoi, në mënyrë që njerëzit ta dëgjonin dhe të kuptonin se në çfarë mirësie ishin: në mirësinë e udhëzimit dhe të diturisë.

Kur ata lexuan diçka nga fjalët e Musejlemes, të cilat i përmendëm edhe më lart, pasi mbaruan së lexuari Ebu Bekri u tha: *“Mjerë ju, ku po iu shpinte mendja?! Betohem për Allahun se këto fjalë nuk kanë dalë nga një Zot që adhurohet.”* ²¹

Thuhet, se një herë Amër bin el Asi erdhi tek Musejlemja sepse ishte shok me të në kohën kur akoma nuk e kishte pranuar Islamin. Musejleme gënjeshtari i tha: *“Mjerë për ty o Amër! Më*

²¹Ebu Ubejde ka thënë në “Garijbe et tefsir” (1/100): “El ilu i thuhet tri gjërave; Allahut të Madhëruar, farefisit dhe premtimit. Ai përmendi se këtu është për qëllim kuptimi i parë, d.m.th. këto fjalë nuk kanë dalë nga një Zot që adhurohet.

trego çfarë i është zbritur shokut tuaj (Muhamedit) në këtë periudhë?” Amri tha: “Kam dëgjuar shokët e tij të lexojnë një sure madhështore, edhe pse është shumë e shkurtër.” Musejlemja i tha: “Cila është ajo?” Ai recitoi:

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَتَوَصَّوْا بِالْحَقِّ وَتَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

“Pasha kohën! Nuk ka dyshim se njeriu është në një humbje të sigurt. Me përjashtim të atyre që besuan, që bënë vepra të mira, që porositën njëri-tjetrin t’i përmbahen të vërtetës dhe këshilluan njëri-tjetrin të jenë të durueshëm.”²²

Musejlemja u mendua pak dhe tha: “Edhe mua më është zbritur një gjë e tillë.” Amri e pyeti: “Çfarë të është zbritur?” Ai iu përgjigj: “O maçok, more maçok, ke dy sy dhe një kraharor, ndërsa të tjerat tek ti janë kot.” Dhe e pyeti: “Si të duket kjo o Amër?” Amri ia ktheu, duke i thënë: “Betohem në Allahun se ti e di që unë e di se ti gënjen!”

Kur arriti të dallojë ky njeri që në atë kohë ishte idhujtar, mes Muhamedit e sinqeritetit të tij dhe Musejlemes e gënjeshtreve të tij, atëherë si mund t’u fshihet një gjë e tillë njerëzve të logjikshëm që kanë intelekt të shëndoshë dhe mendjemprehtësi të dukshme?! Për këtë fakt Allahu i Madhëruar ka zbritur:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ

²²Suretu Asr, 1-3.

بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ الْيَوْمَ تُحْزَنُونَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ
غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾

“Kush është më mizor se ai që trillon ndaj Zotit të tij, ose thotë: më është shpallur, në një kohë që atij nuk i është shpallur?! Apo ai që thotë: do të thur diçka të ngjashme me atë që ka zbritur Allahu.” ²³

Ndërsa në ajetin të cilin e sqaruam thotë: “A ka më mizor se ai që shpif gënjeshtër ndaj Allahut ose që përgënjeshton faktet e Tij? Mëkatarët nuk kanë për të shpëtuar.” ²⁴

Për këtë arsye, nuk ka më mizor se ai që përgënjeshton të vërtetën, me të cilën u dërguan profetët, duke iu bërë të qarta argumentet këtij njeriu, siç është transmetuar në një hadith ku Profeti, salAllahu alejhi ue selem, thotë: *“Njeriu më mizor tek Allahu është ai njeri që vret një profet, apo ai që vritet nga një profet.”*²⁵

Medito për pak çaste mbi rëndësinë që ka morali, sepse ai (moral) u përdor si argument për të aprovuar profecinë e njerit (Muhamedit) dhe gënjeshtrenë e një tjetri (Musejlemes).

Afërsia e njerëzve të moralshëm me Profetin

Sa herë që njeriu përmirëson moralin, gjithmonë e më shumë do të afrohet tek Profeti, salAllahu alejhi ue selem, Ditën e Gjykimit,

²³Suretu Enamë, 93.

²⁴Suretu Junus, 17.

²⁵Imam Ahmedi në musnedin e tij (1/407) e ka transmetuar këtë hadith nga Abdullah bin Mesudi, me shprehjen: *“Njeriu që do të dënohet më shumë Ditën e Gjykimit është ai që është vrarë nga dora e një Profeti, apo ai që ka vrarë një profet, një prijës që të shpie në humbje dhe një skulptor.”* Këtë hadith e ka aprovuar imam Albani në librin “Vargu i haditheve të sakta”, me nr. 271.

kjo për vetë faktin se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, i do ata që kanë moral të mirë. Nga Xhabiri transmetohet se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Njerëzit që dua më shumë prej jush dhe që do të jenë më afër meje Ditën e Gjykimit janë ata më të moralshmit. Ndërsa, njerëzit më të urryer tek unë dhe më larg meje Ditën e Gjykimit janë llafazanët, kryeneçët dhe mufefjhikunët.”* Të pranishmit i thanë: *“O i Dërguari i Allahut, ne i njohim llafazanët dhe kryeneçët, por nuk i njohim këta të fundit, mufefjhikunët.”* Ai u përgjigj: *Ata janë mendjemëdhenjtë.”* ²⁶ Imam Tirmidhiu i sqaron këto cilësi kështu: *Llafazan* quhet ai që flet shumë, *kryeneç* është ai që stërmundohet të dalë sipër njerëzve me fjalët e tij, duke i sharë ata.

Sikur të përmendnim mbi moralin e lartë vetëm këtë hadith, do të mjaftonte për të na treguar se arritja e dashurisë nga ana e Profetit, salAllahu alejhi ue selem, dhe afrimi tek ai është një gjë shumë e madhe, e cila mund të arrihet me moralin e mirë.

Tashmë ju kujtohet hadithi që përmendëm disa faqe më parë, se si Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ishte ulur me Ebu Bekrin kur morali i lartë i tij njihej. Por kur ai bëri një gjë jo të hijshme, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, u largua nga ai, edhe pse vepra që bëri nuk ishte mëkat. Nga kjo ndodhi, çdo lexues mendjemprehtë e kupton fshehtësinë e afërsisë së njerëzve të moralshëm tek Profeti, salAllahu alejhi ue selem, e s’ka dyshim se suksesi vjen vetëm nga Allahu!

Të flasësh për moralin dhe vlerat e tij është një temë e gjerë, por mua më mjafton qëllimi që kisha për t’i kujtuar ithtarët e besimit me disa nga këto çështje, në mënyrë që të kujtohet ai që ka harruar dhe të zgjohet ai që është hutuar.

Çdokush duhet të pyesë veten:
A është i butë me njerëzit?

²⁶Transmeton Tirmidhiu me nr. 2 017 dhe e saktësoi shejkh Albani.

A u buzëqesh atyre?

Le ta pyesë veten: A janë njerëzit të sigurt prej tij?

A janë të qetë në fqinjësinë e tij?

A ndiejnë kënaqësi kur diskutojnë me të?

A bëjnë garë për ta shoqëruar në udhëtimet e tij?

A janë të sigurt ndaj intrigave që mund të thuren ndaj tyre, apo pasurive dhe ndereve të tyre?

Një njeri i tillë duhet të jetë tolerant kur shet dhe falës kur blen, t'i ketë fjalët të vërteta dhe të përmbushë premtimin. Të thotë fjalë të mira dhe duart t'i ruajë nga harami, sytë t'i ruajë nga dredhitë, përshëndetjen me selam t'ia japë shërbëtorit, ashtu siç ia jep eprorit, buzëqeshjen në fytyrë t'ua dhurojë të panjohurve, ashtu sikurse ua dhuron atyre prej të cilëve ka interes. Smirën e zemrës ta hedhë tutje, mendimin për vëllezërit ta përmirësojë dhe vëllazërinë me ta, ta bëjë edhe më të singertë.

Allahu i Lartësuar thotë:

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ يُطِيعُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ
إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

“Besimtarët dhe besimtares janë të dashur për njëri-tjetrin, urdhërojnë për të mirë dhe ndalojnë nga e keqja, falin namazin dhe japin zekatin, respektojnë Allahun dhe të dërguarin. Të tillët do t'i mëshirojë Allahu, Ai është Ngadhënjyes, i Urtë.”²⁷

Prandaj pajisuni me këtë moral të lartë në mënyrë që të bëheni të denjë për të hyrë në mëshirën e Allahut të Madhëruar: **“Të tillët do t'i mëshirojë Allahu.”** Sepse ai që mëshiron të tjerët, do të mëshirohet nga Allahu. Abdullah bin Amëri transmeton se

²⁷Suretu Teube, 71.

Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Të mëshirshmit do t’i mëshirojë Mëshirëploti. Mëshironi ata që janë në tokë, në mënyrë që t’iu mëshirojë Ai që është në qiell (Allahu).”*²⁸

Përkujdesja ndaj moralit

Njeriu në zanafillën e tij njihet si egoist (në kuptimin që çdo mirësi dëshiron ta ketë për vete). Shthurja e moralit nis pikërisht nga kjo pikë, sepse çdo person dëshiron të veçohet dhe të shfrytëzojë atë që ai e quan mirësi. Jo vetëm kaq, por ai mund të kërkojë edhe nëse nuk ka të drejta mbi to. Për këtë arsye, ky njeri ka shumë nevojë të këshillohet vazhdimisht, duke qenë se jeton edhe me njerëz të tjerë, në mënyrë që të ketë të qarta edhe të drejtat që gëzojnë të tjerët. Të mos e mashtrojë pasioni ndaj vetes dhe kapërcejë kufinj të. Sikur njerëzit të lireshin të lirë dhe të mos kujdeseshin për moralin, i cili shërben për përmirësimin e marrëdhënieve të ndërsjella, do të binin pre e asaj që quhet “ligji i pyllit”. Në lidhje me këtë, legjislacioni Islam ka shpalosur modelin e karakterit të mirë. Ky legjislacion nuk e ka kufizuar këshillën në urdhërimin për të bërë mirë, apo në ndalimin për t’u hyrë në hak të tjerëve. Përkundrazi, ky legjislacion na ka urdhëruar që të jemi të durueshëm edhe ndaj atij që bën gabime. Allahu i Madhëruar në librin e Tij ka thënë:

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَبَلَكَ مَسَاكِينُهُمْ لَمْ تَسْكُنْ مِنْ بَعْدِهِمْ
إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾

“E kur dëgjojnë ndonjë marrëzi të pavlerë, ia kthejnë shpinën duke thënë: ne kemi veprat tona e ju keni veprat

²⁸Transmeton Ebu Daudi nr. 4 941 dhe Tirmidhiu nr. 1 926. Saktësoi Shejkh Albani në librin “*Vargu i haditheve të sakta*”, me nr. 925.

tuaja. Ju keni salam (paqe) nga ne, dhe neve nuk na duhen injorantët.”²⁹

Me një fjalë, ju nga ne keni paqe dhe nuk ju kërcënon ndonjë dëm, nga ne nuk ju vjen (ndonjë e keqe), ashtu siç na erdhi neve nga ju.

Më e çuditshmja është se disa njerëz të suksesshëm e kalojnë këtë normë, duke iu bërë mirë njerëzve që atyre u bëjnë keq. Nuk ka dyshim se kjo është arritja më e lartë e një morali të mirë, e këtë mirësi e gëzon vetëm ai njeri që Allahu i Madhëruar ia ka larguar epshin, egoizmin dhe hakmarrjen. Natyra e besimtarit është e prirur për qetësi dhe siguri, ashtu sikurse është shprehur Profeti, salAllahu alejhi ue selem, në fjalën e tij: *“A doni t’iu tregoj për besimtarin? Është ai, tek i cili njerëzit sigurojnë pasuritë dhe shpirtrat e tyre.”*³⁰

Fjalët e hadithit të mësipërm Profeti, salAllahu alejhi ue selem, janë pjesë nga hytbeja e tij e njohur në Haxhin e Lamtumirës, në të cilën përmbloodhi bazat e kësaj feje, ku përqendrimi kryesor ishte tek morali, nxitja për të drejtat e gruas dhe ndalesa e rreptë në lidhje me cënimin e pasurinë, nderit dhe gjakut të muslimanëve. Gjithashtu, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Musliman është ai njeri, prej të cilit muslimanët janë të qetë nga gjuha dhe dora e tij.”*³¹

Meditoni pak mbi fjalën e Profetit, salAllahu alejhi ue selem, “muslimani”, e cila ka ardhur e qartë dhe e shquar. Si është e mundur që një musliman ta lëndojë vëllanë e tij, duke qenë se e

²⁹Suretu Kasas, 58.

³⁰Transmeton Imam Ahmedi (6/21). Gjithashtu e ka saktësuar Shejkh Albani në librin *“Vargu i haditheve të sakta”*, me nr. 549.

³¹Transmeton Buhariu nga Abdullah bin Amër dhe Muslimi nga Xhabiri (Allahu qoftë i kënaqur prej tyre!).

di pa mëdyshje se ai është vëllai i tij në fe?! Allahu i Lartësuar ka thënë:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

“Me të vërtetë besimtarët janë vëllezër, prandaj pajtohuni ndërmjet vëllezërve tuaj. Frikësojuni Allahut në mënyrë që të mëshiroheni.” ³²

Gjithashtu ka thënë:

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلَحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

“Frikësojuni Allahut dhe përmirësoni marrëdhëniet ndërmjet jush.” ³³

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٨﴾

“Ata që lëndojnë besimtarët dhe besimtare për diçka që ata nuk janë fajtorë, e kanë ngarkuar veten me një mëkat të madh.” ³⁴

Këto ajete na tërheqin vërejtjen që të mos i lëndojmë muslimanët dhe t'i nxisim për harmoni mes tyre, ashtu siç ka nxitur Profeti, salAllahu alejhi ue selem. Të mundohemi t'i zgjidhim problemet e muslimanëve, t'u largojmë brengat dhe t'u mbulojmë gabimet që kanë. Për këtë, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Muslimani është vëllai i muslimanit. Nuk i bën padrejtësi atij e as nuk e dorëzon tek të tjerët. Ai që i del krah një muslimani, do t'i dalë krah Allahu në Ditën e Gjykimit. Ai që i largon një brengë një muslimani, Allahu i Madhëruar do t'i largojë*

³²Suretu Huxhurat, 10.

³³Suretu Enfal, 1.

³⁴Suretu Ahzab, 58.

*atij një brengë Ditën e Gjykimit. Kush i mbulon një të metë vëllait të tij musliman, Allahu do t'i mbulojë atij një të metë Ditën e Gjykimit.”*³⁵

Ajetet kuranore zbrisnin në Mekë, para se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, të shpërngulej për në Medinën e legjislacionit, moralit dhe virtyteve. Atëherë, këto ajete nxisnin për moral, ashtu siç nxisnin edhe për virtyte të tjera që ishin udhëzim dhe dritë për njerëzit, po ashtu, duke treguar edhe sa i rëndësishëm është morali në fenë tonë. Për më tepër, këto ajete shërbejnë si inkurajim për t'ua treguar edhe të tjerëve rëndësinë që zë morali në fe, në mënyrë që muslimanët të mos mbeten të paditur, e si rrjedhojë të humbasin harmoninë dhe lumturinë në këtë botë. Mjafton të dimë se fjalët e para që dëgjoji Abdullah bin Selami para se të bëhej musliman, ditën që Profeti, salAllahu alejhi ue selem, emigroi nga Meka për në Medinë, ishin fjalët mbi moralin. Abdullah bin Selami ka thënë: *“Kur i Dërguari i Allahut arriti në Medinë, njerëzit u mblodhën dhe unë isha njëri prej tyre. Në momentin që e pashë, kuptova se fytyra e tij nuk i përngjante fytyrave të gënjeshtarëve. Gjëja e parë që dëgjova prej tij ishte thirrja: “O ju njerëz, përhapni selamin, ushqeni njerëzit, mbani lidhjet farefisnore, faluni në kohën që njerëzit flenë, në mënyrë që të hyni në Xhenet me selam (paqe).”*³⁶

Duke qenë se morali përmbante këto vlera të larta, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, gjithmonë kërkonte nga Allahu i Madhëruar ta pajiste me moralin më të mirë. Imam Ahmedi transmeton nga Aishja, se kur Profeti, salAllahu alejhi ue selem, lutej thoshte: *“O Zoti im, ashtu siç ma ke bërë krijimin tim të mirë, ashtu ma bëj dhe moralin tim të mirë.”*³⁷ Gjithashtu është

³⁵Transmeton Buhariu me nr. 2 442, dhe Muslimi me nr. 2 580.

³⁶Transmeton Tirmidhiu nr. 2 485, Ibn Maxhe nr. 1 334 dhe e ka saktësuar Shejkh Albani.

³⁷Transmeton Imam Ahmedi (6/68) me zhinxhir të saktë.

transmetuar se në lutjen hyrëse të namazit, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, kërkonte nga Allahu që ta udhëzonte drejt moralit të mirë dhe ta largonte nga morali i keq. Muslimi transmeton nga Aliu, radijAllahu anhu, se kur Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ngrihej për në namaz, thoshte: *“Fytyrën time e ktheva drejt Atij që krijoi qiejt dhe tokën, i Pastër është Ai dhe unë nuk jam nga idhujtarët. Vërtet, namazi, kurhani, jeta dhe vdekja ime janë vetëm për Allahun, Zotin e botëve. Ai nuk ka ortak, me këtë jam urdhëruar dhe unë jam i pari i muslimanëve.”* Më pas thoshte: *“O Zot, Ti je Sunduesi, nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Teje. Ti je Zoti im dhe unë jam rob i Yt, i kam bërë padrejtësi vetes dhe e pranoj gabimin tim. M'i fal gabimet sepse askush nuk i fal ato përveç Teje, më udhëzo drejt moralit më të mirë sepse askush nuk mund të udhëzojë drejt tyre përveç Teje. Ma largo moralin e keq, të cilin nuk mund t'i largojë askush tjetër përveç Teje!”*³⁸ Pas kësaj, transmetuesi shton se kur Profeti, salAllahu alejhi ue selem, hynte në namaz, menjëherë pas tekbitit fillestar thoshte këto fjalë *“fytyrën time e ktheva...”*, e derisa e mbyllte me fjalët: *“dhe unë jam i pari i muslimanëve.”*

Këtë lutje Profeti e praktikonte për ta edukuar Allahu dhe për ta udhëzuar drejt moralit të mirë, duke ditur kush ishte ai. Është ai, për të cilin Allahu ka thënë:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤٠﴾

“Me të vërtetë ti posedon një moral të lartë.”³⁹

Kjo është një dëshmi nga ana e Allahut të Madhëruar drejtuar Profetit, madje një dëshmi të tillë e kishin bërë edhe armiq të tij, të cilët e thërrisnin: *i singerti dhe besniku.*

³⁸Transmeton Muslimi.

³⁹Suretu Kalem, 4.

Kujdesi ndaj moralit e arriti kulmin kur edhe në shtratin e vdekjes Profeti mendonte për shërbëtorët e dobët, nga frika se mos nuk do t'u jepeshin të drejtat, apo do të liheshin mënjane, duke mos u kushtuar vëmendje halleve të tyre, madje kjo ishte dhe porosia, testamenti i tij i përgjithshëm. Kjo, për faktin se shërbëtorët nuk mund t'i kërkojnë të drejtat dhe nevojat e tyre, madje ka raste kur ndërrojnë jetë pa marrë të drejtën që i takon. Transmetohet se Enes bin Maliku, radijAllahu anhu, ka thënë: "Porosia më përmbledhëse e Profetit në shtratin e vdekjes, ishte: *"Kini kujdes namazin dhe robërit që keni në kujdestari."*⁴⁰ Transmetohet nga Aliu, radijAllahu anhu, se porosia e fundit e Profetit, salAllahu alejhi ue selem, ka qenë: *"Kini kujdes namazin, kini kujdes namazin dhe frikësojuni Allahut për robërit që keni në kujdestari."*⁴¹

Poshtërsia, të cilën po e jetojmë ka të bëjë me disa njerëz me natyrë të egër, të cilëve iu është prishur morali, ndërkohë që njerëzit i shohin si myslimanë. Ata e dinë fare mirë se nga bazat e Islamit është përmirësimi i moralit, sikurse e përmendëm edhe më sipër. Nëse ju bie rasti të shihni gjendjen e shumicës prej tyre në marrëdhëniet dhe moralin e tyre, do të mbeteshit të shtangur dhe të habitur, sepse ajo që do të dëgjoni do t'ju lëndonte. Por, nëse Allahu do t'ju mundësonte të shikonit fshehtësitë dhe realitetin e dredhive që ata i bëjnë njëri-tjetrit, sigurisht që do të habiteshit edhe më shumë. Shihni fjalët e pisëta që shprehin, apo dredhitë që bëjnë në tregti, mu në mes të ditës.

A e dini sa prej tyre i poshtërojnë shërbëtorët dhe madje nuk ulen me njerëzit që nuk i lidh ndonjë interes i kësaj bote?! Shikoni se si ia kthejnë shpinën njëri-tjetrit, për aq kohë sa të vijë një ditë ku dy vetë bashkohen si ortakë në mallra të pavlera të kësaj bote, e pas një momenti ndahen, kundërshtohen dhe

⁴⁰Transmeton Ibn Maxheh me nr. 2 697, dhe Ebu Daudi me nr. 5 156.

⁴¹Saktësoi Shejkh Albani në librin e tij *"Irua el galil"* me nr. 2 178.

braktisin njëri-tjetrin. Më pas, secili flet keq për tjetrin dhe nuk i ruajnë të drejtat që i takojnë vëllazërimit, siç është ruajtja e nderit të tij kur nuk është i pranishëm. Është për t'u habitur se shkaku i mosmarrëveshjes është koprracia në një mall të rëndomtë të kësaj bote. Ajo që të habit më shumë është vështirësia që një tregtar të gjejë një njeri të besueshëm dhe të ketë besim që t'i ruajë mallin dhe t'i bëjë punën, ashtu si duhet, me qëllim që kur të kthehet në shtëpinë e tij, të kthehet i qetë dhe pa strese. Por ajo që ndodh është e kundërta sepse fillon një mbikëqyrje e rreptë dhe kërkim llogarie ndërmjet dy ortakëve, e megjithatë, përsëri mund të ekzistojnë ndërmjet tyre dredhi të formave të ndryshme, të cilat i vënë në gjendje të vështirë edhe gjykatat për të zgjidhur probleme të kësaj natyre. E gjithë kjo ndodh vetëm si pasojë e dobësisë dhe ngurtësisë shpirtërore në momentin kur shfaqet sprova e pasurisë. Allahu i Madhëruar thotë:

وَالْمَالُ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

"Dhe pasurinë e doni së tepërmi." ⁴²

Nga ana tjetër, ende pa e martuar babai fisniken e tij (vajzën) me ndonjë shok ose të afërm të tij, pas një kohe shumë të shkurtër fillon përçarja, e veç kësaj, kjo ngatërresë përfshin edhe familjet. Duhet ta dini se ata i përçau vetëm mosrespektimi i të drejtave që gëzon tjetri, shtoji kësaj dhe dashurinë për veten dhe egoizmin. Nëse ata do të vinin në praktikë vetëm një hadith të vetëm të Profetit, salAllahu alejhi ue selem, padyshim që do të distancoheshin nga kjo përçarje. Bëhet fjalë për hadithin: *"Asnjëri nga ju nuk është besimtar, derisa të dojë për vëllanë e tij atë që do për vete."* ⁴³

⁴²Suretu Fexhr, 20.

⁴³Mutefekun alejhi.

Neglizhencën e moralit, të cilën po e përjeton çdo ditë populli musliman, me përjashtim të besimtarëve që janë përfshirë në mëshirën e Allahut, ia atribuojnë fesë së tyre sepse njerëzit i konsiderojnë sjelljet e tyre prej Islamit, kështu, pa e kuptuar, ata e dëmtojnë fenë.

Gjurmët që lë morali i mirë

Morali i mirë është të tregosh zemërgjerësi, të frenosh të këqijat dhe zhgënjimet. Ata që janë cilësuar me moral të mirë janë të lavdëruar mes njerëzve dhe jo vetëm mes besimtarëve, por edhe mes jobesimtarëve. Kjo për shkak se morali i mirë që u dhurohet njerëzve, është një mirësi e dhuruar për ta. Nga Tirmidhiu me nr. 2005 transmetohet me zinxhir të saktë, se Abdullah bin Mubareku e ka përkufizuar moralin e mirë kështu: *“Ai është buzëqeshje në fytyrë, të dhurosh të mirat dhe të frenosh të këqijat.”* Natyra njerëzore ka prirjen që ta dojë njeriun që sillet mirë, madje mund të arrijë deri aty sa t’i bindet falë moralit të mirë që posedon. Një poet ka shkruar:

*“Bëju mirë njerëzve që zemrat t’ua robërosh,
Shpeshherë, të robëruar nga mirësitë do t’i shikosh.”*

Dy njerëz nuk mund të kundërshtohen për gjurmët që lë morali i mirë në robërimin e zemrave të njerëzve, sepse dihet që vetëm vrazhdësia i largon ata. Allahu i Madhëruar ka thënë:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٠٩﴾

“Ti ishe i butë ndaj tyre sepse Allahu të dhuroi mëshirë, e sikur të ishe i vrazhdë e zemërfortë, ata do të largoheshin prej teje. Prandaj, ti fali dhe kërko ndjesë për ta.” ⁴⁴

Gjithashtu, dihet se morali i mirë luan rol të rëndësishëm në bashkimin e fjalës dhe forcimin e radhëve. Argument për këtë shërben hadithi, të cilin e transmeton Numan bin Beshiri, radijAllahu anhu, se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Shembulli i besimtarëve në marrëdhëniet dhe mëshirën mes njëri-tjetrit është si shembulli i një trupi të vetëm; nëse ankohet një pjesë e tij, të gjithë trupin do ta kaplojë sëmundja dhe pagjumësia.”* ⁴⁵

Prej shembujve më konkretë që mund të përmendim, është hadithi të cilin e transmeton Muslimi (Allahu e mëshiroftë!) nga Muauije bin Hakem, radijAllahu anhu, i cili ka thënë: *“Në momentin kur po falesha me Profetin, njëri nga sahabët teshtiu dhe unë i thashë: “Allahu të mëshiroftë!” Atëherë njerëzit filluan të më shikonin me qortim dhe unë ua ktheva: “Mos u pastë nëna, çfarë keni? Pse po më shikoni?! Sahabët filluan të godisnin kofshët e tyre, duke ma bërë me shenjë që të heshtja.” Muauija shton: “Kur i pashë të ma bënë me shenjë që të heshtja, heshta.” Kur Profeti mbaroi namazin -e unë nuk kam parë mësues më të mirë, as para dhe as pas tij- betohem në Allahun se nuk më goditi, nuk më shau dhe nuk më qortoi me fjalë të rënda, por më tha: “Në këtë namaz nuk është mirë të fliten fjalë të njerëzve (të jetës së përditshme). Vërtet, ky namaz është vetëm lavdërim ndaj Allahut, madhërimit të Tij dhe për lexim Kurani.”* ⁴⁶

⁴⁴Suretu Ali Imran, 159.

⁴⁵Transmeton Buhariu dhe Muslimi.

⁴⁶Transmeton Muslimi.

Ajeti përmbledhës që flet për bashkëjetesën ndërmjet njerëzve

Allahu i Madhëruar i ka krijuar njerëzit me një natyrë të atillë që ta kenë shumë të lehtë dallimin e moralit të mirë nga ai jo i mirë. Gjithashtu, natyra e tyre është e tillë që ta duan moralin e mirë dhe të urrejnë të pamoralshmen. Sipas moralit të njeriut, njerëzit afrohen ose largohen nga ai. Nëse shpirti i dikujt është i mirë, i kuptueshëm dhe me gjuhë të pastër, do t'i shikosh njerëzit se si do të garojnë për ta përshëndetur, pse jo, edhe duke i buzëqeshur. Nëse ai është shpirtlig, kjo do ta bëjë atë të urreyer në zemra dhe të mallkuar në gjuhët e njerëzve dhe do të thuhet: të mërzhitet jeta ta takosh, pendohesh sikur ta njohësh dhe njerëzit do të rehatohen me vdekjen e tij.

Njerëzit gëzojnë natyra të ndryshme. Mes tyre gjen njerëz që kanë shpirt të ngushtë dhe që urrehen nga zemrat, por gjen edhe njerëz të lehtë në bashkëpunim, të cilët i duan zemrat. Mes tyre gjen problematikë, prej të cilëve largohen njerëzit, madje edhe kafshët, por ka edhe të tillë që edhe zogjtë mund të qëndrojnë mbi kokat e tyre. Ka mendjelehtë që fluturojnë, por gjen të tjerë që gëzojnë qetësi dhe dinjitet. Disa janë të vrenjtur dhe me zemra të ngurta, disa të tjerë kanë zemra të mëshirshme ndaj nevojtarëve. Disa janë mendjemëdhenj, por ka edhe të tjerë që janë të përgëzuar me thjeshtësi.

Mes tyre ka lypsa, por ka edhe nga ata që kanë krenari. Ka njerëz të një natyre që tentojnë vetëm për të bërë keq, aq sa prej tyre nuk shpëtojnë as prindërit, të cilët i edukuan kur ishin të vegjël. Nga ana tjetër gjen fisnikë të mëshirshëm, të cilëve nuk bën zemra t'i bëjnë keq, qoftë edhe një milingone.

Besimtari i vërtetë duhet të jetë gjithmonë vigjilent në zgjimin e ndjenjave morale, i sigurtë në çuarjen e të drejtave në vendin e duhur, të qëndrojë larg lëndimeve të njerëzve, *madje duhet të*

pyesë disa herë veten, qoftë edhe për lëvoren e mollës që hedh në rrugën ku kalojnë njerëzit. Muslimani duhet të kritikojë veten, qoftë edhe për vështirimin e tij, nëse e lëndon një jetim, një shërbëtor apo edhe gruan e tij. Të qortojë veten për erërat e këqija që bezdisin fqinjin e tij. Të ndjejë mbikëqyrjen e Allahut, atëherë kur punëson të afërmin e tij, në një kohë kur ka të tjerë që e meritojnë më shumë atë punë. Madje, të ketë kujdes dhe për borinë e automjetit të tij, në mënyrë që të mos i trembë njerëzit në gjumë, apo ndonjë tjetër që nuk e ka mendjen.

Njeriu si natyrë është i shoqërueshëm, largësia nga njerëzit e bën atë të egër, ndërsa afërsia me të tjerët e bën të butë, pra në përgjithësi është një krijesë e shoqërueshme. Që ta plotësojë këtë shoqëri, njeriu duhet të posedojë moral të mirë, për arsye se ai do hasë në sjellje të ndryshme njerëzish, ku më e mira për të do të jetë kur t'i ofrojnë një shërbim, e në këtë rast ai duhet t'ua kthejë me moralin e falënderimit. Nga Ebu Hurejra transmetohet se Profeti, salAllahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Nuk e ka falënderuar Allahun ai që nuk i falënderon njerëzit”*.⁴⁷ Gjëja më e keqe që mund të presë prej tyre është lëndimi, e në këtë rast duhet që ky njeri të zbukurohet me moralin e durimit. Nga Ibn Omeri radijAllahu anhu transmetohet se Profeti ka thënë: *“Besimtari që përziehet me njerëzit dhe duron lëndimet e tyre, ka më shumë shpërblime se besimtari që nuk përziehet me njerëzit dhe nuk duron lëndimet e tyre.”*⁴⁸ Duke u nisur nga ky hadith, themi se prej bazave të miratuara në legjislacionin Islam është që njerëzit të bashkëjetojnë me moral dhe sjellje të mirë, kjo për sa i përket sjelljes së njerëzve me ty.

⁴⁷E përcjell Ebu Daudi me nr. 4 811, Tirmidhiu me nr. 1 954, dhe e saktësoi Albani në librin *“Vargu i Haditheve të sakta”* me nr. 416.

⁴⁸Transmeton Tirmidhiu me nr. 2 507, Ibn Maxhe me nr. 4 032. E saktësoi shejkh Albani në librin *“Vargu i haditheve të sakta”* me nr. 939.

Ndërsa në lidhje me sjelljen tënde me ta, duhet të dish se muslimani nuk duhet t'i lërë pas dore veprat që u bëjnë dobi njerëzve, pra duhet t'i urdhërojë për të mira dhe t'i orientojë drejt vendeve ku gjendet shpëtimi i tyre, sa të ketë mundësi. Për këtë arsye, ajeti më përmbledhës për bashkëjetesën mes njerëzve, është fjala e Allahut të Madhëruar:

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿١٩٩﴾

“Trego mëshirë, urdhëro vepra të mira dhe shmangu nga të paditurit!” ⁴⁹

Duke e komentuar këtë ajet, Ibn Tejmija në librin e tij *“Fetva të mbledhura”* (30/370-371) thotë: *“Ky ajet ka përmbledhur shumicën e virtyeteve fisnike. Në të vërtetë, njeriu ka dy lidhje me njerëzit: ose me sjellje të pëlqyeshme prej tij, ose me sjellje të papëlqyeshme prej tij. Allahu i Madhëruar e ka urdhëruar këtë njeri që të marrë prej tyre sjelljet që i pëlqejnë, gjithmonë nëse ata ia lejojnë një gjë të tillë, duke mos u kërkuar tej normave. Dhe në anën tjetër, nëse veprojnë me të gjëra që i urren, shumë lehtë mund t'i lërë dhe t'i urdhërojë në të njëjtën kohë për vepra të mira.”*

Njeriu ose ndërvepron me të tjerët, ose ata ndërveprojnë me të.

Ndërvepruesi i mirë dhe i lavdëruar në rastin tonë është ai që bën vepra të mira, ndërsa tjetri është ai mbi të cilin bie ky veprim, prej të cilit pret të mira ose të këqija. Pra kemi të bëjmë me tri raste, të cilat janë përmbledhur në këtë ajet dhe nuk ka rast të katërt. Në të gjitha këto raste njerëzit duhet të njohin nga ju vetëm të mira. Ibn el Mukri përcjell në librin e tij *“El Muaxhem”* me nr. 530, se Ejub Sihtijani ka thënë: *“Nuk mund të bëhet i famshëm një njeri nëse nuk zotëron këto dy cilësi: të mos*

⁴⁹Suretu Araf, 199.

ketë nevojë për atë që posedojnë njerëzit dhe t'ua falë gjërat që mund t'i bëjnë. Njeriu më i hershëm që kam parë, të cilit i kushtohen këto fjalë në këtë ajet është Xhafer es Sadik, (Allahu e mëshiroftë!), siç thuhet në “Fet’hul Bari” (8/360).”

Morali i sahabëve në raport me të Dërguarin e Allahut

Buhariu me nr. 4 846 dhe Muslimi me nr. 119 transmetojnë se Enes bin Maliku, radijAllahu anhu, ka thënë: “Kur zbriti ajeti: **“O ju të cilët keni besuar, mos i ngrini zërat tuaj mbi zërin e Profetit...”**”, sahabiu i nderuar Thabit bin Kajs i mbyll në shtëpinë e tij dhe mendoi: “Unë jam nga banorët e zjarrit”, ndërsa u distancua nga Profeti. Profeti pyeti Sead bin Muadhin për të, dhe i tha: “O Ebu Amër, si qëndron puna me Thabitin? Mos vallë ankohet për ndonjë gjë?” Seadi iu përgjigj: “Ai është komshiu im dhe nuk di që të ankohet nga ndonjë gjë.” Sead bin Muadhi shkoi tek Thabit bin Kajs, e pyeti dhe i tha atë që kishte thënë për të Profeti, salAllahu alejhi ue selem. Thabiti iu përgjigj: “Zbriti ky ajet dhe ju e dini se unë e kam zërin më të lartë nga të gjithë ju, e mbi zërin e Profetit. Unë jam nga banorët e zjarrit!” Seadi ia përmendi këtë Profetit dhe Profeti tha: “Jo, ai është prej banorëve të Xhenetit.” Ky është transmetimi i Muslimit dhe në një transmetim tjetër të tij thuhet: “Ne (sahabët) shikonim se si ecte mes nesh një njeri prej banorëve të Xhenetit.”

Në një transmetim të Buhariut thuhet: “Kur Profeti nuk e pa të pranishëm Thabit bin Kajs, pyeti për të dhe njëri nga të pranishmit i tha; “O i Dërguari i Allahut, unë do të tregoj për të.” Shkoi tek shtëpia e Thabitit dhe e gjeti atë në shtëpinë e tij me kokë të ulur. E pyeti; “Çfarë ke?” Ai iu përgjigj: “Më ka ndodhur diçka e keqe. Unë e ngrija zërin mbi zërin e Profetit dhe unë jam nga banorët e zjarrit.” Personi erdhi dhe e lajmëroi Profetin për

gjendjen e Thabitit. Pasi e dëgjoi, Profeti i tha: Thuajti: "Ti nuk je nga banorët e zjarrit, por je nga banorët e Xhenetit."

Ky sahab i ndershëm, i cili e dinte vlerën e Profetit, mendoi se zëri i tij i lartë në prani të Profetit, salAllahu alejhi ue selem, mund t'ia kishte shkatërruar punët e tij. Zërin e kishte nga natyra e tij, ashtu siç ka transmetuar Muslimi; *"Thabit bin Kajs i ishte ligjëruesi i ensarëve."* Ai mendoi se ky ajet kishte zbritur për të, kur Allahu i Madhëruar tha:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَعْزُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ لَهُمْ مَعْفَرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣﴾

"O ju që keni besuar! Mos nxitoni para (urdhrit të) Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe kijeni frikë Allahun! Vërtet, Allahu dëgjon gjithçka dhe është i Gjithëdijshtëm! O ju që keni besuar! Mos e ngrini zërin tuaj mbi zërin e Profetit dhe mos i flisni me zë të lartë, si bëni me njëri-tjetrin, në mënyrë që të mos ju humbin veprat tuaja pa e ndier ju fare. Vërtet, ata që ulin zërin në prani të të Dërguarit të Allahut janë njerëzit, zemrat e të cilëve Allahu i ka kalitur për besim e përkushtim. Për ata ka falje dhe shpërblim të madh." ⁵⁰

Ky sahab i nderuar e lexonte Kuranin, duke medituar në ajetet e tij, ashtu siç bënin dhe sahabët e tjerë. Ata akuzonin veten dhe nuk tregoheshin mendjemëdhenj me punët e mira që bënin. Ata nuk e quanin diçka të tillë si arritje me mundin e tyre, e si

⁵⁰Suretu Huxhurat, 1-3.

shpërblim për gjurmët e devotshmërisë së tyre, Profeti, salAllahu alejhi ue selem, i tregoi njërit prej tyre se është një nga banorët e Xhenetit dhe larg nga ata të zjarrit.

Prej moralit të sahabëve që tregonin me Profetin është ndodhia, të cilën e ka transmetuar Enes bin Maliku, i cili tregon: “Vërtet, në dyert e Profetit trokitej me thonj.”⁵¹ D.m.th. nuk trokisnin fort në derë, po ashtu nuk qëndronin natën jashtë shtëpisë duke folur me zë të lartë, në mënyrë që të mos e shqetësonin. Përkundrazi, derës i binin lehtë, nëse do ishte zgjuar do t’i dëgjonte pa u frikësuar, e nëse do ishte në gjumë, atëherë kjo trokitje e lehtë nuk do t’i prishte qetësinë atij, apo familjes së tij. Ky është një argument se ata nuk trokisnin më fort se trokitja që bëhet me thonj; nëse u përgjigjej, mirë, në të kundërtën ktheheshin duke qenë të qetë në shpirtrat e tyre (rreth faktit të mos hapjes së derës) dhe jo me shpirt të trazuar apo insinuata, gjë e cila u mundësoi pastrimin e shpirtrave të tyre.

Allahu thotë:

فَإِنْ لَمْ يَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا
هُوَ أَزْكَى لَكُمْ ۖ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾

“Nëse ju thuhet “Kthehuni”, atëherë kthehuni! Kjo është më e mirë për ju. Allahu e di se çfarë bëni ju.”⁵²

Në këtë moral shihet qartë që këshillat dhe urdhrat e librit të Allahut të Madhëruar vireshin në jetë. Allahu i lartësuar thotë:

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾ وَلَوْ
أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾

⁵¹Transmeton Buhariu në “Edeb el Mufrad” me nr. 1080. E saktësoi Albani në librin “Vargu i haditheve të sakta” me nr. 2 092.

⁵²Suretu Nur, 28.

“Vërtet, ata që të thërrasin ty (o Muhamed) me zë të lartë nga jashtë dhomave të tua, shumica e tyre nuk marrin vesh. E sikur të duronin derisa ti të dilje jashtë tek ata, do të ishte më mirë për ata. Por Allahu është Falës dhe Mëshirues.” ⁵³

Ky ajet zbriti si pasojë e një gjesti që bëri një prej beduinëve arabë, i cili erdhi tek Profeti, duke e thirrur me zë të lartë. Ekra bin Habisi e thirri Profetin që përtej dhomave të tij: *“O i Dërguari i Allahut!”* - por Profeti, salAllahu alejhi ue selem, nuk iu përgjigj. Ai përsëri e thirri: *“O i Dërguari i Allahut”* - por Profeti sërish nuk iu përgjigj. Më pas, ai iu drejtua Profetit, salAllahu alejhi ue selem, me fjalët: *“Vërtet, nëse unë të lavdëroj o Muhamed, kjo të zbukuron ty dhe nëse të nënçmoj, kjo të ul ty.”* Atëherë Profeti iu përgjigj: *“Këtë gjë e ka në dorë vetëm Allahu i Madhëruar.”* ⁵⁴ Hadithi na përcjell qartë se ky beduin arab deshi ta frikësonte Profetin duke e nënçmuar nëse nuk do t'i përgjigjej kur ta thërriste dhe duke e inkurajuar nëse ai do t'i përgjigjej. Por Profeti i bëri të ditur atij se nënçmimi dhe lavdërimi i vërtetë është ai që bën Allahu dhe jo njerëzit.

Morali i nxënësit kundrejt mësuesit të tij

Këto referenca i përmenda për të treguar moralin e mirë në përgjithësi, pavarësisht se aty tregohet morali që duhet të kemi kundrejt pozitës profetike. Prej këtyre referencave dijetarët kuptuan diçka më përmbledhëse, duke e përfshirë në kapitullin e moralit që nxënësi duhet të ketë kundrejt mësuesit të tij. Ebu Ubejd el Kasim bin Selami (Allahu e mëshiroftë!) thotë: *“Nuk kam kërkuar leje të hyj në shtëpinë e ndonjë muhadithi, por prisja derisa ai të dilte vetë. Këtë e bëja duke marrë parasysh fjalën e Allahut të lartësuar: “E sikur të duronin derisa ti të dilje jashtë*

⁵³Suretu Huxhurat, 4-5.

⁵⁴Transmeton Ahmedi (3/488), Tirmidhiu me nr. 3 267 nga Bera bin Azib dhe e saktësoi Albani në po këtë libër.

tek ata, do të ishte më mirë për ata.” ⁵⁵ Hatib el Bagdadi thotë: “Nëse një nxënës e gjen mësuesin e tij në gjumë, nuk është mirë që të hyjë në banesën e tij, përkundrazi, duhet ta presë zgjimin e tij nëse ka mundësi, ose të largohet.” Pas këtyre fjalëve ai tregoi se Ibn Abasi ka thënë: “Kur Profeti, *salAllahu alejhi ue selem*, ndërroi jetë, iu drejtova një djaloshi prej ensarëve: “Eja të shkojmë të pyesim shokët e Profetit, sepse sot ata janë të shumtë në numër.” Ai më tha: “Sa po habitem me ty o Ibn Abas! A mendon se njerëzit do të kenë nevojë për ty, duke qenë se mes tyre janë shokët e Profetit?” Ibn Abasi vazhdon: “E lashë atë dhe shkova për t’i pyetur shokët e të Dërguarit të Allahut për hadithin. Kur mësoja që hadithin e kishte dikush, shkoja tek ai dhe e gjeja duke pushuar. E shtroja pelerinën time tek dera e tij dhe mbështesja kokën, derisa të dilte, ndërkohë që era e nxehtë dhe pluhuri më fshiknin fytyrën. Kur sahabiu dilte dhe e gjente Ibn Abasin në atë gjendje, i thoshte: “O djali i xhaxhait të Profetit, çfarë halli të solli këtu? Pse nuk dërgove dikë që të më njoftonte dhe unë të kisha ardhur tek ti? Ibn Abasi i thoshte: “Jo, unë duhet të vij tek ti!”. Më pas merrte atë që donte nga hadithet.

Djaloshi ensar (që më tha se njerëzit nuk kishin nevojë për mua) jetoi dhe më pa se si njerëzit mblidheshin rreth meje duke më pyetur dhe thoshte: “Ky djalosh u tregua më i zgjuar se unë.” ⁵⁶ Pra, vini re këtë moral të lartë! Dihet fare mirë se Ibn Abasi vinte nga familja profetike dhe ishte një ndër dijetarët e dalluar të sahabëve, të cilët uleshin në kuvendin e të urtëve. Ky njeri shkonte te shtëpia e ndonjërit që ishte në gradë më të ulët, tregonte thjeshtësi kundrejt tij dhe kërkonte dituri. Dhe jo vetëm kaq, por nëse e gjente duke fjetur e priste derisa të dilte, e sikur Ibn Abasi të bënte vetëm me shenjë për ta zgjuar, ata do e zgjonin. Në një version tjetër është transmetuar se Ibn ebi

⁵⁵Suretu Huxhurat, 4. Ndodhinë e përcjell Hatibi në librin e tij “*El xhami li ahlaki rai ue edabi sami*” (1/158).

⁵⁶Këtë ndodhi e transmetoi gjithashtu Ibn Seadi (2/368-369) me zinxhir të saktë.

Husejn ka thënë: *“Ibn Abasi shkonte te ndonjëri prej shokëve të Profetit për ta pyetur rreth ndonjë hadithi dhe nëse i thuhej që personi që kërkon është duke fjetur, ai shtronte diçka në hyrje të derës dhe shtrihej. Ata e pyesnin nëse dëshironte ta zgjonin, por ai refuzonte që ta zgjonin.”* Në një version tjetër përcillet se Ibn Abasi ka thënë: *“Shumicën e diturisë së Profetit e kam gjetur te kjo lagje ensarësh. Kishte raste që më zinte gjumi duke pritur në derën e ndonjërit prej tyre. Sikur të doja do më lejonin që të hyja brenda, por unë kërkoja që ai të mos e prishte rehatinë.”*⁵⁷

Morali i selefëve në çështjet e pasurisë

Nga Jusuf bin Mahik el Meki transmetohet se ka thënë: “Unë punoja si llogaritar në pasuritë e jetimëve, të cilat i ruante dikush.⁵⁸ Jetimët e konsideruan të gabuar atë që ruante pasuritë e tyre, sepse e kishin akuzuar për vjedhjen e një mijë dërhëmëve nga pasuria e tyre, e ai ua ktheu.” Nëpunësi thotë: “Kur llogarita pasuritë e jetimëve vura re se ato ishin sa dyfishi i asaj që morën (por e dija që ato nuk i kishte marrë njeriu që i ruante ato). Për këtë arsye i thashë: “Merri një mijë dërhëmët sepse të takojnë ty janë të tuat dhe jo të atyre.” Ai u përgjigj: “Nuk i marr, më ka treguar im atë se e ka dëgjuar Profetin, salAllahu alejhi ue selem, të ketë thënë: *“Çoje në vend amanetin që të kanë besuar të tjerët dhe mos mashtro atë që të ka mashtruar.”*⁵⁹

Ai nuk deshi që të marrë të drejtën e tij nga ajo pasuri, edhe pse ata e privuan nga një pjesë e hakut që i takonte. Arsyeja që e bëri të mos i pranonte ishte se ata njerëz e kishin lënë të besueshëm

⁵⁷Për më tepër shih referencat e mësipërme.

⁵⁸Atëherë ishte zakon që një person të ruante pasuritë e jetimëve, sepse ndodhte që ato të trazoheshin. *sh.p*

⁵⁹Transmeton Ebu Daudi me nr. 3 534 dhe e saktësoi Shejkh Albani në po këtë libër.

për pasurinë e tyre dhe ai e urrente mashtrimin, prandaj ua dha pasurinë e tyre pa pakësuar asgjë.

Kjo ndodhi është një shembull i përkryer, i cili na tregon rëndësinë që u jepnin selefët haditheve të Profetit, salAllahu alejhi ue selem, sinqeritetin e tyre në punët që iu ishin ngarkuar, edhe nëse do të humbnin gjënë më të shtrenjtë për shpirtin, pasurinë.

Sikur muslimanët të gëzonin moral të tillë që ka të bëjë me mbajtjen e amanetit dhe ruajtjen e të drejtave të të tjerëve, kjo do të ishte ndihmesa më e madhe për ta në udhëzimin e njerëzve në fenë Islame. Dihet se mohuesit e duan marrëzisht pasurinë, madje nuk ka gjë më të shtrenjtë për ta në këtë botë se mbledhja e pasurisë. Ata jetojnë për barqet dhe epshet e tyre. Nëse do gjenin tek muslimanët sjellje të tilla, atëherë do shihje çudira se si këta njerëz do të hynin në fenë e Allahut në turma. Madje edhe muslimanët me besim të dobët, sepse edhe ata ndikohen shumë shpejt nga këto marrëdhënie të ndërsjella që kanë të bëjnë me pasurinë pa hile. Kjo ishte dhe arsyeja që mohuesit nga Kurejshët megjithëse jetonin në kufrin, tiraninë dhe mendjemadhësinë e tyre, amanetet e tyre i linin tek Profeti, salAllahu alejhi ue selem, sepse e çmonin moralin e tij të lartë. Në kohën kur jobesimtarët e dëbuan nga vendi i tij, ai e kishte preokupim çështjen e pasurive të tyre të lëna amanet tek ai, por nuk kishte mundësi t'ua dorëzonte personalisht në dorë, nga frika se mos e vrasin, sepse asokohe kërkonin gjakun e tij. Për këtë arsye, ai la Aliun që të merrej me këtë detyrë. Bejhakui në librin *"Sunen el Kubra"* (6/289) transmeton për ndodhinë e Hixhretit, nga Abdullah bin Uajm bin Saide, i cili ka thënë: "Burrat e popullit tim që ishin prej shokëve të Profetit më kanë treguar - dhe citoi ndodhinë se si kishte dalë Profeti, salAllahu alejhi ue selem, pastaj shtoi duke thënë: "I Dërguari i Allahut u largua dhe la Aliun për tri ditë e tri net, derisa i kreu në vend të tij amanetet që njerëzit kishin lënë

te ai. E kur i mbaroi iu bashkëngjit Profetit, salAllahu alejhi ue selem.”⁶⁰

Kështu veproji me disa njerëz që ishin mohues, madje ata e kishin dëbuar nga vendlindja e tij që ishte vendi më i mirë, pra Meka. Ata e lënduan në formën më të rëndë që njerëzit mund të lëndojnë një profet, lënduan profetin më të mirë që ishte shfaqur ndonjëherë, e megjithatë kërkuan ta ngujonin, ta vrisnin, pse jo dhe ta dëbonin. Allahu i Madhëruar në librin e Tij thotë:

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَاللَّهُ وَآلَهُ
خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٣٠﴾

“Kujto kur mohuesit komplotonin kundër teje: për të të burgosur, vrrarë ose dëbuar. Ata bënë kurthe, por edhe Allahu ngrinte kurthe (kundër tyre). Allahu është Planifikuesi më i mirë.”⁶¹

Pas gjithë këtyre sprovave, Profeti nuk mendoi ndonjëherë të mos ua jepte amanetet jobesimtarëve ose të mbante diçka nga pasuria e tyre sa për nevojat e rrugës sepse në fund të fundit ata e dëbuan nga Meka. Ai nuk mori asgjë, edhe pse kishte shumë nevojë për atë pasuri, sepse po dëbohej nga vendi më i sigurt në një kohë kur nuk kishte asgjë për të shpenzuar për udhëtimin që do të bënte. Sikur të mos shpenzonte për të Ebu Bekri, ai nuk do gjente edhe kafshë për të udhëtuar e as ndonjë përgatitje për emigrimin e tij. Megjithatë ai e pa të domosdoshëm kthimin e këtyre amaneteve në vendin e tyre, duke bartur dhe praktikuar ato virtyte fisnike, për të cilat Allahu na ka njoftuar kështu: **“Të cilët u përmbahen amaneteve dhe detyrimeve të marra.”⁶²**

⁶⁰Këtë hadith e ka vlerësuar si të mirë shejkh Albani në librin “Iruaul Galil” me nr. 1546.

⁶¹Suretu Enfal, 30.

⁶²Suretu Muminun, 8.

Profeti ishte i besueshëm aq sa ua çoi në vend amanetet edhe armiqve, ndërsa sot në kohën kur dëgjojmë vetëm çudira, del një grup dredharak e arrogant njerëzish nën parullën “*Xhihad*”, duke i veshur këtij legjislacioni të kundërtën e kësaj që po themi. Xhihadi më i madh i tyre është: “Duhet të gjykojmë me atë që ka zbritur Allahu. Duhet t’i vrasim jobesimtarët dhe çifutët, duhet t’i luftojmë laikët,etj.”

Më pas shkojnë në shtetet joislame dhe bëjnë hallall çdo gjë që u ngjitet për dore, jetojnë nën hijen e vjedhjeve dhe plaçkitjeve duke e quajtur atë “pre lufte”.

Dihet se preja e luftës është plaçkë që merret nga vendet armike gjatë luftës në kushtet e dorëzimit të armikut, e jo plaçkë që merret me dredhi nga vendet turistike. A hyn kjo lloj vjedhjeje në gjykimet që ka zbritur Allahu i Madhëruar?! Me këto gjeste ata shtrembërojnë imazhin e Islamit, duke ia bashkangjitur Islamit vjedhjen, gjë që e mendojnë dhe e besojnë shumë prej jobesimtarëve.

Këtë fakt e kam dëgjuar nga njerëz që më kanë marrë në telefon dhe nga njerëz që kam takuar, derisa njëri prej tyre më kanë treguar: “Tek ne (në Evropë) gjendet një grup njerëzish që në pamje të jashtme duken të mirë, të cilët hyjnë e vjedhin në tregjet evropiane dhe në dyqane, e dalin duke pretenduar se kanë marrë pre lufte. E kur i pyesim se çfarë janë duke bërë dhe a nuk është vjedhja e ndaluar në fenë tuaj, ata na përgjigjen: “Kjo është ajo që na ka dhuruar Allahu nga preja e luftës!!”

Preja e luftës është plaçkë që merr ushtria nga armiku, me të cilin ka luftuar. Pra, nëse muslimanët depërtojnë në tokën e armikut dhe armiku dorëzohet, plaçka që dorëzon armiku quhet pre lufte për muslimanët. Por këta njerëz sot shkojnë në shtetet

joislame të dorëzuar, madje hyjnë atje të poshtëruar, duke kërkuar mëshirë nga organet shtetërore.

Veç kësaj, barqet e tyre nuk janë fryrë ndryshe veçse duke u ushqyer me pasurinë e jobesimtarëve, të cilën e marrin, madje duke e kërkuar si lypsarë sepse shumica prej tyre jetojnë atje si të përndjekur politikë. E pas gjithë kësaj, nuk shohin asgjë të keqe nëse gllabërojnë pasuritë e njerëzve pa të drejtë, duke zemëruar në këtë mënyrë Zotin e tyre dhe njerëzit që i rrethojnë. Nuk mendojnë se a prishet imazhi i Islamit apo jo? A i largojnë të tjerët nga feja e Allahut apo jo? Kështu ndodh kur Xhihadi kuptohet në mënyrë të devijuar, kur dihet se udhëheqësi i luftëtarëve, Profeti, ia kthente amanetin armikut, i cili shfaqte armiqtësi haptazi, ashtu sikurse e përmendëm edhe më sipër. Vallë a nuk është kjo për të marrë mësim?! Barqet e tyre nuk janë fryrë ndryshe veçse duke u ushqyer me pasurinë e jobesimtarëve, të cilën e marrin, madje duke e kërkuar si lypsarë.

Morali i mirë duhet t'i dhurohet kujtdo

Morali i mirë nuk duhet t'u dhurohet vetëm muslimanëve, por të gjithë njerëzve; qofshin muslimanë apo jomuslimanë. Allahu i Madhëruar thotë:

وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا

“U thoni njerëzve fjalë të mira.” ⁶³

Në komentin e këtij ajeti Atau dhe Ebu Xhaferi kanë thënë: “Fjalë të mira për të gjithë njerëzit.” ⁶⁴ Në një shënim tjetër nga Ibn Ebi Dunja me nr. 308 është transmetuar me zinxhir të saktë nga

⁶³Suretu Bekare, 83.

⁶⁴Transmeton Ibn ebi Dunja në librin “*Es Samt*” me nr. 304, Ibn Xheriri, Taberiu në tefsirin e tij (2/197) me zinxhir të saktë.

Atau, se ai ka thënë: “Fjalët e mira duhet të jenë për të gjithë njerëzit, qofshin idhujtarë apo të tjerë.” Ndërsa Profeti, salAllahu alejhi ue selem, i ka thënë Muadhrit: *“Frikësoju Allahut kudo që të jesh, pasoje të keqen me të mirë që ta fshijë atë dhe ji i moralshëm me njerëzit.”*⁶⁵ Ibn Rexhebi në librin e tij *“Xhamiul Ulumi uel Hikem”* fq. 276-277, ka thënë: “Profeti e ka porositur Muadhin kur e ka dërguar për në Jemen, në një kohë që jemenasit ishin të krishterë.” Buhariu dhe Muslimi transmetojnë se Ibn Abasi ka thënë: “I Dërguari i Allahut i tha Muadh bin Xhebelit në kohën që e dërgoi për në Jemen: “Me të vërtetë, ti po shkon tek disa njerëz që janë prej ithtarëve të librit (të krishterë).” Profeti, salAllahu alejhi ue selem, e urdhëroi Muadhin të sillet mirë, qoftë edhe me jobesimtarët. Hadithet që tregojnë për moralin dhe faljen që Profeti u ka bërë jobesimtarëve dhe dyfytirëshve janë të shumta. Një moral të tillë e kanë treguar dhe shokët e nderuar të Profetit pas vdekjes së tij, madje jo vetëm me muslimanët, por edhe me ithtarët e librit. Transmetohet se Muxhahidi ka thënë: “Kur therej ndonjë kafshë në shtëpinë e Abdullah bin Amirit, ai pyeste familjen e tij: “A i keni dhuruar ndonjë gjë komshiut tonë çifut (e përsëriste dy herë)?” Më pas thoshte: “E kam dëgjuar Profetin të thotë: *“Vazhdoi Xhibrili të më porosiste aq shumë për komshiun, derisa mendova se do të më trashëgonte.”*⁶⁶ Nga Abdullah bin Abasi transmetohet: “Sikur të më thoshte Faraoni: *“Allahu të dhëntë bereqet!”* Do t’i përgjigjesha: “Edhe ty!” - në një kohë kur Faraoni ka vdekur.”⁶⁷ Gjithashtu, nga Ibn Abasi transmetohet se

⁶⁵ Transmeton Tirmidhiu dhe e ka saktësuar Shejkh Albani (Allahu e mëshiroftë!).

⁶⁶ Transmeton Tirmidhiu me nr. 1 943 dhe e saktësoi Shejkh Albani.

⁶⁷ Transmeton Buhariu në librin e tij *“Edebul mufrad”* me nr. 1 113 dhe Ibn ebi Dunja në librin *“Es samt”* me nr. 309. Saktësoi Shejkh Albani në librin *“Sahihul edebil mufrad”*.

ka thënë: “Kthejani selamin kujtdo; çifutit, të krishterit dhe zjarrputistit sepse Allahu i Madhëruar ka thënë:

وَإِذَا خِيتُمْ بِحِجَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ

كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٨٦﴾

“Kur ju përshëndet dikush me respekt, kthejani me një përshëndetje më të mirë ose në të njëjtën mënyrë!” [Nisa, 86] ⁶⁸

Për sa i përket akuzës që studiuesi i librit “*Es samt*” në faqen 177 i ka bërë Ibn Abasit se ka gabuar, si dhe argumentimit që ai përdor se i Dërguari i Allahut ka ndaluar që të fillohet përshëndetja me selam ndaj atyre që nuk janë muslimanë, them se është një kundërpërgjigje e brishtë. Ndalimi vjen atëherë kur përshëndetja nis nga muslimani, ndërsa fjala e Ibn Abasit konsiston në lejimin e kthimit të selamit, gjë që ka shumë ndryshim.

Kjo përforcohet më tepër, kur e dimë se Allahu i Lartësuar nuk na ka ndaluar që të tregojmë mirësi ndaj tyre, sipas mënyrës që na ka treguar në librin e Tij:

لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ

دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨٧﴾

⁶⁸Transmeton Buhariu në librin “*Edebul mufrad*” me nr. 1 107 dhe Ibn ebi Dunja në librin “*Es samt*” me nr. 307 dhe 309. E ka saktësuar Shejkh Albani në librin “*Edebul mufrad*”.

“Allahu nuk ju ndalon të silleni mirë dhe të jeni të drejtë ndaj atyre që nuk luftojnë kundër jush për shkak të fesë, dhe që nuk ju dëbojnë prej shtëpive tuaja. Me të vërtetë, Allahu i do të drejtët.”⁶⁹

Disa prej ajeteve që e pohojnë më shumë këtë që thamë është edhe fjala e Allahut të Madhëruar që thotë:

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾

“Ata i ushqejnë të varfrit, jetimët dhe të zënët rob, edhe pse vetë janë nevojtarë.”⁷⁰

Në këtë ajet Allahu i Madhëruar i lavdëron ata që ushqejnë të zënët rob, e këtu përfshihet edhe jobesimtari. Dihet fare mirë se Profeti nuk ka pasur ndonjëherë robër lufte nga muslimanët në kohën kur zbritën këto ajete. Ndërsa burgjet dolën pas vdekjes së tij, siç është shprehur Ibn Abasi në tefsirin e Ibn Kethirit dhe Ikrima dhe Haseni, Allahu i mëshiroftë, në tefsirin e Ibn Xherir et Taberiu (23/544), gjithashtu, këtë mendim e përkrahu dhe Taberiu, (Allahu e mëshiroftë!). Po ashtu, u argumentua edhe me fjalët Profetit: *“Kini kujdes namazin, kini kujdes namazin dhe robërit që keni në posedimin tuaj.”* Ajo që duam të nxjerrim nga ky hadith është se origjina te robërit e luftës ishte se ata nuk besonin, e megjithatë, Profeti , *salAllahu alejhi ue selem*, i porosiste shokët e tij që të kishin frikë Allahun në lidhje me ta. Për më tepër, shih në tefsirin e Ibn Kethirit ajetin e lartpërmendur.

Mirësi edhe ndaj kafshëve

Abdullah bin Xhaferi transmeton: “Një ditë, i Dërguari i Allahut, *salAllahu alejhi ue selem*, më mori me vete hipur mbi kafshë dhe

⁶⁹Suretu Mumteherine, 8.

⁷⁰Suretu Insan, 8.

më tregoi një sekret, për të cilin askujt nuk i tregoi. Gjëja pas së cilës i Dërguari i Allahut fshihej për të kryer nevojat personale, ishte ndonjë mur ose degë palme të mbledhura. Ai vazhdon të tregojë: “I Dërguari i Allahut hyri në kopshtin e një ensari dhe aty gjeti një deve. Deveja kur pa Profetin filloi të rënkojë dhe të nxjerrë lot. Profeti, salAllahu alejhi ue selem, iu afrua dhe e preku në qafën dhe ajo pushoi. I Dërguari i Allahut tha: *“Kush është pronari i kësaj deveje? E kujt është kjo deve? Aty erdhi një djalosh ensar dhe tha: “E imja është o i Dërguari i Allahut.” Atëherë Profeti i tha: “A nuk i frikësohesh Allahut për këtë kafshë, të cilën Allahu e ka lënë nën sundimin tënd? Ajo m’u ankua se ti e lë pa ngrënë dhe e lodh me pesha të rënda.”*”⁷¹

Morali i mirë nuk u shfaqet vetëm njerëzve

Ajo që e tregon më qartë rëndësinë e së moralit është fakti që i Dërguari i Allahut e ka përmbledhur të gjithë mirësinë te morali. Nevas bin Seman el Ensari thotë: “E pyeta të Dërguarin e Allahut për mirësinë dhe mëkatën, e më tha: *“Mirësia është morali i mirë, ndërsa mëkati është çdo gjë që kurdis në brendësinë tënde dhe nuk pëlqen që njerëzit ta marrin vesh.”*”⁷²

Padyshim, në moralin e mirë bën pjesë dhe mirësjellja me Allahun që konkretizohet në besimin ndaj Tij. Madje ky është morali më primar që përmbledhet në këtë kapitull, sepse fjala bamirësi nënkupton praktikimin e të gjitha adhurimeve. Ibn Rexhebi mbi komentën e këtij hadithi në librin e tij *“Xhamiul ulumi uel hikem”* fq. 379, thotë: “Në përfshirjen e kuptimeve të mirësisë mund të përfshihet edhe veprimi i të gjitha adhurimeve të dukshme dhe të padukshme, ashtu siç thotë Allahu i Madhëruar:

⁷¹Transmeton Ebu Daudi me nr. 2 549 dhe e saktësoi Shejkh Albani.

⁷²Transmeton Muslimi.

لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ
بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

“Mirësia nuk është të kthyerit e fytyrës suaj nga lindja dhe perëndimi, por mirësia është (cilësi) e atij që beson Allahun, Ditën e Fundit, engjëjt, Librin dhe profetët; e atij që me vullnet jep nga pasuria e vet për të afërmit, jetimët, të varfrit, udhëtarët e mbetur rrugës, lypësit dhe për lirim të robëruarve; e atij që fal namazin dhe jep zekatin; dhe e atyre që i plotësojnë premtimet kur marrin përsipër diçka; e atyre që durojnë në kohë skamjeje, sëmundjeje dhe lufte. Këta janë besimtarët e vërtetë dhe këta janë ata që e kanë frikë Allahun.” ⁷³

Madje është transmetuar se kur i Dërguari i Allahut është pyetur për besimin ka recituar këto ajete. ⁷⁴

⁷³Suretu Bekare, 177.

⁷⁴Këtë hadith e transmeton Ebu Dherri nga Profeti a.s. nëpërmjet dy zinxhirëve; në zinxhirin e parë prej tij e përcjell Muxhahidi e këtë e shënon Abdu Rrezaku (11/128), Ibn Nasri në librin “*Teadhijmu kadri salat*” me nr. 409, Ebu Jala siç thuhet në librin “*It’hafu el hijara el meherah bi zeuaidi el mesanidi el as’hera*” të Busejrit me nr. 27, Halali në librin “*Es suneh*” me nr. 1 197, Ibn ebi Hatim në tefsirin e tij siç shënohet në tefsirin e Ibn Kethirit, Axhuriu në librin “*Sheriati*” me nr. 251-252, Ibn Bata në “*Ibaneh*” me nr. 1 067 dhe 1 080, Hakimi (2/272), i cili e konsideroi të saktë, por Dhehebiu iu kundërpërgjigj duke i thënë: “Si të jetë i saktë kur zinxhiri i tij është i këputur?!” Ndërsa Ibn Kethiri arsyetoi se: “Ky zinxhir është i këputur. Muxhahidi nuk e ka arritur Ebu Dherrin sepse ai ka vdekur më herët.” Ndërsa

Në këtë koncept mirësia përmbledh të gjitha adhurimet e fshehta, si besimi te Allahu, engjëjt, librat dhe të Dërguarit. Gjithashtu, përmbledh edhe adhurimet e dukshme, siç është dhënia e pasurisë në gjërat që pëlqen Allahu, falja e namazit, dhënia e Zekatit, mbajtja e premtimeve, durimi në kaderin e Allahut në sëmundje, varfëri, apo adhurime të një lloji të tillë siç është durimi në takimin me armikun. Ndërsa hadithi i Neuasit mund të jetë një përgjigje nga ana e Profetit që përmbledh të gjitha këto dukuri, sepse morali i mirë është të pajisurit me sjelljet e sheriatit dhe mirësjellja drejtuar Allahut, e pikërisht me ato norma që i ka mësuar robërit në librin e Tij. Ai i është drejtuar të Dërguarit të tij duke i thënë:

“Vërtet ti gëzon një moral të lartë.”⁷⁵

Ndërsa Aisheja, duke treguar për moralin e Profetit thotë: *“Moral i tij ishte Kurani.”*⁷⁶ Kjo do të thotë se ai zbatonte moralin e Kuranit, praktikonte urdhrat dhe distancohej prej veprimeve të ndaluara, kështu që praktikimi i Kuranit për të u bë moral i natyrshëm dhe vështirë të shkëputej prej tij. E nuk ka dyshimm

Ibn Haxheri në librin *“El metalib el alijeh”* (3/307), duke pohuar dobësinë e këtij hadithi, thotë: “Ky hadith është mursel me zinxhir të saktë.”

Në rrugën e dytë: nga Ebu Dherri e transmeton Kasim bin Abdu Rrahmani, të cilin e ka shënuar Is’hak bin Rahauējhi në musnedin e tij, ashtu si thuhet edhe në librin *“El metalib el alijeh”* (3/74), Ibn Nasri me nr. 408, Axhuriu me nr. 253, Ibn Bata me nr. 1 068, Uahidiu në librin *“El uesit fi tefsiri el Kurani mexhid”* (1/263-264). Ndërsa Busajri në librin *“Muhtesar it’haful meherah”* (1/98) thotë: “Burrat e këtij zinxhri janë të besueshëm, por ka një problem sepse ka ndërprerje në zinxhir.” Ibn Kethiri në tefsirin e tij ka thënë: “Këtë hadith e përcolli Ibn Mardauējhi, por zinxhiri është i ndërprerë, e për këtë Allahu e di më mirë.” Ndërsa Ibn Haxheri në referencën e lartpërmendur thotë: “Ky zinxhir është i shkëputur e për të ka rrugë të tjera më të sakta që gjenden në tefsir. Nga Katadja është transmetuar me të njëjtin kuptim dhe me zinxhir të saktë, dhe nga Ebu Dherri si fjalë e tij e shënuar tek Ibn Xheriri në tefsirin e tij, me nr. 2 519.

⁷⁵Suretu Kalem, 4.

⁷⁶Transmeton Muslimi me nr. 746.

se ky është morali më i vyer dhe më i këndshëm, sikurse është thënë: “E gjithë feja është moral.”

Ky kuptim i gjerë i moralit ishte mjaft i njohur tek selefët. Ibn Kajimi, (Allahu e mëshiroftë!), në librin e tij “*Tehdhibu sunen*” (siç thuhet shënimet e më poshtme “*Aunul meabud*” (13/91)), përcjell se disa selefë kanë thënë: “Moral i mirë është dy llojesh. I pari i kushtohet Allahut të Madhëruar në kuptimin se çdo gjë që ndodh prej teje kërkon justifikim, ndërsa çdo gjë që të vjen nga Allahu kërkon falënderim. Pra, të mbetesh falënderues ndaj Tij dhe duke u justifikuar para Tij, d.m.th. të shkosh drejt Tij nëpërmjet njohjes së mirësive që të ka dhuruar dhe njohjes së mangësive që ke te vetja dhe punët e tua. I dyti është morali i mirë në raport me njerëzit, i cili përmbledhet në: sjelljen e mirë me fjalë dhe me vepra dhe ndalimi i sjelljes së keqe me fjalë dhe me vepra.”

Në këtë këndvështrim kuptojmë se çdokush që posedon moral të mirë në raport me njerëzit, por që nuk e adhuron Krijuesin, e as që e njehson Atë në adhurim, ai në të vërtetë ka moral të keq sepse nuk e ka moralin kryesor, i cili është morali në raport me Krijuesin, Bamirësin, Mëshiruesin, i Cili e ushqen atë dhe të gjitha krijesat me begatitë e Tij. Jo vetëm kaq, por atij nuk i pranohet asgjë. Muslimi përcjell se Aisheja ka thënë: “*Një herë e pyeta të Dërguarin e Allahut: “O i Dërguari i Allahut! Ibn Xhed`ani në kohën e injorancës i mbante lidhjet farefisnore dhe u jepte të hanin të varfërve. A do t’i bëjë dobi kjo gjë?” Ai iu përgjigj: “Nuk do t’i bëjë dobi. Vërtet ai nuk ka thënë qoftë edhe një herë të vetme: “O Zoti im, ma fal gabimin tim Ditën e Llogarisë!”*”

Morali që ne po trajtojmë, shpesh herë nuk vihet re nga shumica e njerëzve. Shpesh i dëgjojmë njerëzit të recitojnë një hadith ku thuhet: “Feja është sjellja e mirë” dhe e komentojnë atë me sjelljen që duhet të tregojnë vetëm me krijesat. Madje kemi

dëgjuar edhe raste prej atyre që nuk janë falur ndonjëherë për Allahun! Sikur ky hadith të ishte i saktë, atëherë do të vërtetonte kuptimin e asaj fjale që përmendi Ibn Rexhebi më parë ku nuk bëhet fjalë vetëm për mirësjelljen në raport me krijesat. Ata të cilët argumentohen me këtë hadith për pretendimin e tyre, bien në dy gabime, duke bashkuar mes kuptimit të gabuar dhe abuzimit në mënyrën e argumentimit. Përsa i përket keqkuptimit të këtij hadithi e kemi sqaruar pak më parë. Por përsa i përket abuzimit në mënyrën e argumentimit, u themi se ky hadith nuk është fjalë e Profetit, madje nuk njihet të ketë origjinë në librat e sunetit. Për më tepër shih *“Vargu i haditheve të dobëta”* të dijetarit të madh Albanit (Allahu e mëshiroftë!) (5/11). Nuk është nevoja të përmendim hadithe të tjera, sepse i kemi cekur edhe më lart.

Zgjidhje për dy probleme

- *Problemi i parë*: Ky hulumtim i spikatur nga këta dijetarë zgjidh një problem, i cili ka kohë që është lidhur ngushtë në mendjet e disa prej nxënësve që hulumtojnë në librat e Tefsirit. Nga Ibn Abasi dhe Muxhahidi etj. (Allahu i mëshiroftë!) është transmetuar, se kur kanë komentuar fjalën e Allahut: **“Vërtet ti gëzon moral të lartë”**, kanë thënë: “Ajo është feja.” Gjithashtu është komentuar se “..është Islami”, siç thuhet në tefsirin e Ibn Xheririt etj. Problemi arriti deri aty, sa t’i quanin të gabuar këta komentatorë të mëdhenj të selefëve, madje nuk dyshojnë në këtë realitet. Ata i shtyu drejt këtij keqkuptimi mbi moralin, kufizimi i tij vetëm në marrëdhëniet me njerëzit dhe pyetën: “Si mund të komentohej se me moralin në ajet është për qëllim e gjithë feja?!” Kjo është pika problematike tek ata, e ndodh shpesh që njerëzit të gabojnë ndaj selefëve, për faktin se nuk i kuptojnë fjalët e tyre nga njëra anë, dhe nga ana tjetër nuk arrijnë të dëshifrojnë termat e selefëve. Kjo mund të shkaktojë braktisje të

komentimit sipas metodës selefite, siç ka ndodhur me këta që përmendëm më lart. Ata vendosën për vetet e tyre një terminologji duke thënë se fjala moral është e veçantë vetëm për marrëdhëniet mes njerëzve, prandaj dhe u habitën nga komenti që selefët i bënë kësaj fjale me terma më të gjera nga ajo që kuptuan të mëvonshmit. Për ta detajuar edhe më shumë këtë sqarim, po përcjell tek ju atë që tha Ibn Tejmija në librin *“Fetva të mbledhura”* (10/658-659): “Ajo që përmbledh moralin e mirë në raport me njerëzit është të mbash lidhjet me atë që i ka ndërprerë ato, duke i dhënë selam, duke e nderuar dhe duke bërë lutje për të, duke kërkuar falje, duke e lavdëruar, e pse jo, edhe duke e vizituar. T’i japësh atij që të ka ndaluar diçka nga dija, interesi apo pasuria, ta falësh nëse të ka bërë dëm në gjakun, pasurinë apo nderin tënd. Disa prej këtyre veprave që përmendëm më sipër janë të detyrueshme e disa të tjera janë vepra të pëlqyeshme. Ndërsa morali i lartë me të cilin Allahu e cilësoi Muhamedin, portretizohet në fenë, e cila përmbledh të gjitha veprat që ka urdhëruar Allahu në përgjithësi. Kështu është shprehur Muxhahidi etj.

Ky është dhe komenti i Kuranit siç është shprehur Aisheja: *“Morali i tij ishte Kurani.”* Pra, realiteti i tij është praktikimi i punëve që pëlqen Allahu i Madhëruar, me gjithë shpirt dhe kraharor të hapur. Të qënurit e moralit feja e Allahut lidhet me faktin se koncepti i “devotshmërisë ndaj Allahut” përmbledh praktikimin e çdo gjëje që ka urdhëruar Allahu, qoftë të detyrueshme apo të pëlqyeshme, si dhe largimin nga çdo gjë që ka ndaluar Ai, qofshin harame apo të papëlqyeshme. Pra kjo në fakt përmbledh të drejtat e Allahut dhe ato të krijesave. Por, nganjëherë, devotshmëria merr kuptimin e frikës ndaj dënimit duke iu larguar të ndaluarave, siç gjejmë një sqarim të vyer në

hadithin e Muadhit⁷⁷, gjithashtu në hadithin e Ebu Hurejras, të cilin e transmeton dhe e saktëson Tirmidhiu ku i thuhet: *“O i Dërguari i Allahut, cila është vepra që i fut njerëzit më së shumti në Xhenet?”* Ai u përgjigj: *Devotshmëria ndaj Allahut dhe morali i mirë. Ata e pyetën: “Cila vepër i fut njerëzit më së shumti në zjarr?”* Ai iu përgjigj: *“Dy organet: goja dhe organet gjenitale.”* Gjithashtu në hadithin e saktë të përcjellë nga Abdullah bin Omeri, transmetohet se i Dërguari i Allahut ka thënë: *“Besimtari me besim më të plotë është ai që ka moralin më të mirë.”* Në këtë mënyrë i Dërguari i Allahut, plotësimin e besimit e konsideroi në përsosmërinë e moralit.” Për këtë arsye Ibn Kajimi në librin e tij “Medarixhu salikin” (2/307) thotë: “E gjithë feja është moral, prandaj kush përsos moralin e tij ka përsosur edhe fenë e tij.”

- *Problemi i dytë*: Nëse ky problem u qartësua, mbetet të trajtohet një problem tjetër, tek i cili kanë pasur vështirësi edhe disa autorë librash. Këtu bëhet fjalë për keqkuptimin se morali është më i vlefshëm se njëhsimi (teuhidi). Ata shkuan tek ky koncept në kohën kur lexuan disa hadithe, tek të cilat tregohet qartë vlera e plotë dhe e vetme e moralit. Sikurse te hadithi: *“Mirësia është morali i mirë.”* Po ashtu te hadithi: *“Nuk ka vepër që vihet në peshojë më të rëndë se morali i mirë.”* Apo te hadithi ku është pyetur i Dërguari i Allahut, se cila është gjëja më e vlefshme që i është dhuruar një robi, e ai ka thënë: *“Moral i mirë”*, hadithe, të cilat i kemi përmendur edhe më sipër.

Si pasojë e injorancës, ata menduan se këto hadithe i vënë poshtë hadithet e tjera që flasin për vlerat e teuhidit, ndaj punëve të tjera në përgjithësi. Nisur nga kjo ata treguan shkujdesje ndaj teuhidit dhe formuan grupacione, të cilat nuk i kushtojnë rëndësi

⁷⁷Bëhet fjalë për hadithin që kemi cekur më parë, ku thuhet: “Frikësoju Allahut kudo që të jesh, të keqen pasoje me të mirë, me qëllim që ta fshijë atë dhe me njerëzit ji i moralshëm!”

teuhidit për të thirrur njerëzit. Kështu ata tronditën besueshmërinë e njerëzve në thirrjen e profetëve nga njëra anë, dhe i çuan të tjerët në mendimin se sheriatu mban kundërthënie nga ana tjetër. Pasi përmendëm fjalët e Ibn Tejmijes, Ibn Rexhebit dhe Ibn Kajimit, del në pah për çdo njeri që kërkon suksesin se njësimi është i përfshirë në këto tekste në formën më primare, prandaj nuk mbetet asnjë problem e asnjë kundërthënie për t'u sqaruar, vetëm Allahu është Ai që jep sukses.

Njeriu e tregon veten në familjen e tij

Aisheja, radijAllahu anha, transmeton se i Dërguari i Allahut, salallahu alejhi ue selem, ka thënë: *“Më i miri nga ju është ai që është më i miri në shtëpinë e tij dhe unë jam më i miri për familjen time.”*⁷⁸ Në një transmetim tjetër thuhet: *“Besimtarët me besim më të plotë janë ata me moral më të mirë, e më të zgjedhurit prej jush janë ata që kanë moral më të mirë me gratë e tyre.”*⁷⁹

Ky hadith është madhor dhe pak njerëz e dinë vlerën e tij. Përderisa gruaja është krijesë e dobët, atëherë patjetër që burri do të sprovohet me të. Ai që e ka ves tiraninë dhe mendjemadhësinë, ky ves do t'i pasqyrohet tek njerëzit që ka nën pushtetin e tij, e ta dini se eprori më i keq është ai që tregon trimëri ndaj dikujt që është nën pushtetin e tij. Madje disa njerëz të ulët në moral dhe burrëri, të pamëshirshëm, e shfaqin këtë në marrëdhëniet e ndërsjella që kanë me të dobëtit. Mund të them se të tregosh epërsi ndaj të dobëtëve nuk është veçse metodë që

⁷⁸Përcjell Tirmidhiu me nr. 3 895, Ibn Maxhe me nr. 1 977 nga Ibn Abasi. Këtë hadith e saktësoi Albani në “Vargu i haditheve të sakta” me nr. 285.

⁷⁹Përcjell Tirmidhiu me nr. 1 162 nga Ebu Hurejra, Ibn Maxhe me nr. 1 978 nga Abdullah bin Amri. Këtë hadith e saktësoi Albani në librin “Vargu i haditheve të sakta” me nr. 284.

përdoret nga njerëzit e dobët. Sepse sikur të ishin të fortë në moralin e tyre, zemrat nuk do t'u ngurtësoheshin ndaj atyre që duhet treguar mëshirë. Cilido që e frenon veten ndaj këtyre njerëzve (të dobëtëve), shumë shpejt do t'i shfaqen vlerat e tij, e për këtë arsye, Mubarekfuri në librin *"Tuhfetul ehuedhi"* (4/273), duke sqaruar termin e fundit të këtij hadithi, thotë: "Sepse ato (gratë) janë vendi ku duhet të tregohet mëshira, për shkak të dobësisë së tyre."

Disa njerëz e quajten problematik vlerësimin e përmendur në këtë hadith. Për këtë arsye, Sindi në *"Hashijen"* e tij thotë: "Ka mundësi që i cilësuari të gëzojë sukses nga ana e Allahut, për të praktikuar vepra të tjera të mira, derisa të arrijë gradën e vlerave absolute, e për këtë Allahu e di më mirë!" Këto fjalë kuptohen nga sqarimi i përgjithshëm për vlerësimin, ndërsa për sqarimin e vlerësimit në detaje, Sheukani në librin e tij *"Nejlul Eutar"* (6/360) ka thënë: "Në këtë hadith vihet re se njeriu me gradën e vlerësimit më të lartë dhe më i merituari i kësaj cilësie, është ai që është më i miri për familjen e tij." Kjo, për shkak se familja e tij meriton buzëqeshjen, moralin e mirë, mirësinë, afrimin e të mirave dhe frenimin e të këqijave. Nëse njeriu gëzon një gradë të tillë, atëherë ai është njeriu më i mirë, në të kundërtën ai qëndron në anën e keqe. Shumë njerëz e kanë këtë problem, aq sa vëren që një individ me pjesëtarët e familjes kthehet në njeriun me moralin më të keq dhe më koprraci, ndërsa në raport me njerëz të tjerë të huaj i zbutet sjellja dhe fillon të shfaqë moralin më të mirë, aq sa kthehet në dorëlëshuar, gjë që sjell të mira të shumta. Padyshim, se kushdo që shfaq një gjendje të tillë, e ka të ndaluar suksesin dhe është i humbur nga rruga e drejtë. I lutemi Allahut të na ruajë!"

Jo pa qëllim i përmenda këtu fjalët e tij sepse janë këshilla të shtrenjta drejtuar burrave dhe baballarëve, të cilët kanë rënë viktimat të shkujdesjes së këtij përkujtimi, për të cilin na ka

tërhequr vërejtjen ai që nuk flet nga vetja. Me këto fjalë largohet një herë e mirë keqkuptimi i vlerësimit të përgjithshëm që përmendet në hadith.

Sa njerëz vëren se kur janë me shokun në punë tregohen fisnikë dhe të butë, ndërsa kur kthehet në shtëpi bëhet koprracë, të vrazhdë dhe të frikshëm, në një kohë kur të vetmit njerëz që më së shumti meritojnë butësinë dhe bujarinë e tij janë familja e tij. Me të afërmit duhet të sillemi mirë dhe ata e meritojnë më shumë se kushdo tjetër mëshirën dhe përkujdesjen tënde. Familja meriton më shumë se kushdo tjetër durimin tënd, faljen e mangësive dhe zgjidhjen e gabimeve me urtësi dhe dinjitet, mirësjellje sikurse e përdor me të tjerët. Nëse problemi qëndronte siç thashë më parë, si mundet që njeriu më i mirë të jetë ai që tregohet më i mirë me familjen e tij, pra si mund të gëzojë vlerësimin absolut? Ju them se ekziston një sqarim që e zgjidh përfundimisht këtë problem, në dashtë Allahu dhe kjo vërtetohet si më poshtë:

Sjellja e njeriut njihet më shumë në shtëpinë e tij se jashtë saj, e ky është një ligj i pandryshueshëm. Sekret i qëndron se ky njeri mundet që jashtë shtëpisë të shtiret me moral të mirë dhe të tregojë durim sepse qëndrimi i tij me njerëzit jashtë shtëpisë është për një kohë të shkurtër. Me njërin do të qëndrojnë gjysmë ore, me një tjetër një orë, me të tretin më pak se kaq, apo më shumë, e kështu me radhë. Megjithatë ai mundet të shtiret me të gjithë me një sjellje false dhe të luajë rolin e dikujt tjetër, ashtu siç veprojnë disa aktorë apo punonjës të cilët shfaqen hije të rëndë, duke lënë pas çdo të keqe dhe idiotësi. Por kur kthehen në shtëpi, nuk mund të qëndrojnë në këtë rol të huazuar gjatë gjithë kohës sepse edhe durimi i tyre ka kufi. Prandaj i kthehen origjinës tek e cila nuk kanë vështirësi, si ajo fjala e urtë *Natyra e mund shtirjen*. Duhet ditur se shtirjen e përkohshme ata mund ta luajnë njësoj siç bëjnë disa mëkatarë kur shkojnë të kërkojnë dorën e ndonjë vajze. Qëndrojnë me vajzën për një kohë,

bashkëjetojnë me të, ku çdonjëri përpiqet t'i shfaqë tjetrit të mirat dhe t'i fshehë të këqijat. Në momentin kur Allahu i bashkon në kurorë, secili shfaq sjelljen e vërtetë. Shumica e të martuarve nëpërmjet kësaj metode perëndimore, të huaj dhe të largët nga metoda Islame, e ndërtojnë martesën mbi dredhira dhe mashtrime, e kjo është arsyeja kryesore që divorci është shumë i pranishëm mes tyre. Pra, sjellja e vërtetë i një burri zbulohet në shtëpinë e tij. Atje zbulohet butësia dhe vrazhdësia e tij, bujaria dhe koprracia, dinjiteti dhe impulsiviteti i tij. Si do të sillet me nënën dhe babanë? Ja në ç'nivel është përhapur sot mosrespektimi i prindërve! E gjithë kjo vjen sepse të jetuarit bashkë sjell njohjen e vërtetë, prandaj njihe veten në shtëpinë tënde, me mënyrën se sa durim tregon me fëmijët dhe me gruan tënde. Si i përballon përgjegjësitë e familjes. Vallë një njeri që nuk di të udhëheqë një shtëpi, a mundet të udhëheqë një popull? Ky ishte dhe sekreti i fjalës së Profetit: *“Më i miri nga ju është ai që është më i miri për familjen e tij.”*

Realisht njerëzit kur janë jashtë shtëpive të tyre tregojnë mirësjellje me njëri-tjetrin, sepse të ndenjurit pak së bashku ndërton mes tyre një pengesë, pas së cilës shfaqin respektin dhe nderimin. Por ndenjja e tepërt e shemb këtë pengesë, e kur ajo shembet, njeriu shfaqet para shokut të tij edhe më shumë se më parë, e sa më shumë që bëhet i qartë aq më shumë i afrohet transparencës dhe natyrës së tij të vërtetë.

I ngjashëm me hadithin e këtij kapitulli është dhe hadithi që përcjell Abdullah bin Amri, se i Dërguari i Allahut ka thënë: *“Shokët më të mirë në vlera tek Allahu janë ata që janë më të mirë për shokët e tyre dhe fqinjët më të mirë në vlera tek Allahu janë ata që janë më të mirë për fqinjët e tyre.”*⁸⁰

Përderisa shokët dhe fqinjët janë të afërt si familja, përsa i përket shoqërimit, miqësisë dhe njohjes së të fshehtave, atëherë edhe

⁸⁰Përcjell Tirimidhiu me nr. 1 944 dhe e saktësoi Albani në po këtë libër.

vlerësimi bëhet si rezultat i durimit që ata do tregojnë ndaj lëndimeve që mund të ndodhin mes tyre. Ta dini se ata nuk mund ta lavdërojnë nëse nuk kanë parë tek ai moral dhe miqësi të mirë. Atëherë, i gjithë sekreti qëndron në faktin se njeriu njihet kush është në realitet vetëm pasi të shoqërohet dhe më mirë se familja, fqinjët dhe shoku i ngushtë i tij, askush tjetër nuk mund ta njohë. Ka njerëz të turpshëm dhe të dobët në autoritet, të prekshëm ndaj çdo lëndimi që jetojnë të distancuar nga shoqëria dhe njerëzit mendojnë se ata janë turpshëm, bujarë, fjalëpakë që nuk e njohin përgojimin dhe nuk dinë t'i bëjnë keq askujt. Por jo, kur janë me pjestarët e tjerë të familjes dhe njerëzit që i njohin, sillen shumë i vrazhdë. Ata nuk i pengon asgjë të shfaqin sjelljen dhe karakterin e tyre vetëm se dobësia për t'u përballur me të huajt dhe ajo që ia shton më shumë vrazhdësinë dhe që i rrit urrejtjen është largësia e tyre nga njerëzit. Njerëzit e tillë nuk njihen vetëm se në shtëpitë e tyre apo në rastet e sprovave, siç është udhëtimi, i cili në shumicën e rasteve shfaq moralin e njerëzve ose këmbimi i pasurisë, tek i cili anojnë shpirtrat, apo fqinjësia siç e pohuam edhe më sipër.

Për këtë arsye Harashetu bin el Hur transmeton duke na treguar: "Një burrë shkoi tek Omeri të kryente një dëshmi dhe Omeri i tha: "Unë nuk të njoh dhe ndaj sill dikë që të njeh që të të quhet dëshmia e saktë." Dikush aty tha: "Unë e njoh." Omeri e pyeti: "Si e njeh?" Ai iu përgjigj: "E njoh si të drejtë dhe të mirë." Ai e pyeti: "A është fqinji yt i afërt, të cilin e sheh natën dhe ditën, kur del dhe kur hyn në shtëpi?" Burri iu përgjigj: "Jo." Omeri vazhdoi: "A të ka rënë të këmbesh me të dinarë apo dërhem, gjë e cila e shfaq devotshmërinë e burrave?" Ai iu përgjigj: "Jo." Omeri përsëri e pyeti: "A të ka shoqëruar ndonjëherë në udhëtim dhe tek ai të jetë shfaqur sjellje e mirë?" Ai i tha: "Jo." Atëherë Omeri i tha: "Ti

nuk e njuh atë.” Më pas i tha dëshmuesit: “Shko sill dikë që të njuh!”⁸¹

Vlera e këtij hadithi është e madhe dhe sjelljen e vërtetë të njerëzve, për të cilën na flet i Dërguari i Allahut, nuk mund ta zbulojmë tek ata që studiojnë degët shoqërore apo kulturat botërore, sado që të ngrihen gradët e tyre akademike. Njerëzimi mund të kalojë një periudhë shumë të gjatë dhe shumë lloje sprovash për të arritur disa baza morale, e nëse i arrijnë, përsëri do caktojnë baza morale që bien ndesh me natyrën njerëzore. Megjithatë i Dërguari ynë, i cili ishte analfabet, ua shkurton rrugën për gjetjen e së vërtetës në një fjali të vetme, siç është ky hadith nëse do të meditohej rreth tij. Kjo është një çështje, tek e cila nuk mund të udhëzohet çdokush prej njerëzve përpos të Dërguarit të Allahut, sepse fjala e tij është shpallje nga Allahu i Madhëruar e ky është një prej argumenteve që pohojnë vërtetësinë e profetësisë së tij.

Morali i lartë profetik

Për të treguar më shumë rreth moralit që i Dërguari i Allahut tregonte me familjen e tij, Muslimi transmeton se Aisheja ka thënë: *“Asnjëherë i Dërguari i Allahut nuk ka qëlluar ndonjë grua apo shërbëtor me dorën e tij, duke përjashtuar rastet kur ka luftuar në rrugë të Allahut. Nuk është cënuar gjë tek ai e më pas të jetë hakmarrë për të me atë që e cënoi, me përjashtim të rastit kur cënohej diçka prej gjërave të ndaluara të Allahut, vetëm atëherë hakmerrej për Allahun e Madhëruar.”*

⁸¹Transmeton Ibn ebi Dunja në librin “*Es samt*” me nr. 603, Ukajli në “*Ed duafa*” (3/454), Bejhakui (10/125) etj. Autori i librit “*Subulus selam*” (4/129) ka përmendur se Ibn Kethiri e ka konsideruar si ndodhi të mirë në “*El Irshad*”. Gjithashtu, si të mirë e ka konsideruar edhe Axhluni në librin “*Keshful hafa*” (1/549). Përsa i përket ndërprerjes së zinxhirit, me të cilën studiuesi i librit “*Es samt*” e ka dobësuar, ajo nuk është e pranishme në transmetimet e tjera, përveç se në atë të Ibn ebi Dunias dhe vetëm Allahu jep sukses.

Ky ishte morali i tij me të dobëtit si gratë dhe shërbëtorët.

Buhariu dhe Muslimi transmetojnë se Enes bin Maliku ka thënë: *"I kam shërbyer të Dërguarit të Allahut për dhjetë vjet me radhë. Betohem në Allahun se nuk më ka thënë ndonjëherë "Of!", e as që më ka qortuar për ndonjë gjë që e kam bërë "pse e ke bërë kështu?", apo "pse nuk e bërë ashtu?"* Ky ishte morali i tij me një djalosh, ndërsa Muslimi me nr. 2310 transmeton se Enesi ka thënë: *"I Dërguari i Allahut ishte njeriu me sjelljen dhe moralin më të mirë. Një ditë ai më dërgoi për një nevojë të tijën dhe unë i thashë: "Betohem në Allahun se nuk shkoj!", por me shpirt doja të shkoja për të kryer atë punë që më kishte urdhëruar i Dërguari i Allahut. Dola sa kalova pranë disa fëmijëve që luanin në treg, mbërriti i Dërguari i Allahut dhe më kapi pas qafe. Unë e pashë duke buzëqeshur dhe ai më tha: "O Enes, a shkove aty ku të dërgova? Iu përgjigja: "Po, unë do të shkoj o i Dërguari i Allahut. Enesi përsëriti: "Betohem në Allahun, i kam shërbyer për nëntë vjet dhe nuk mbaj mend që të më ketë thënë për një gjë që e kam bërë: "pse e ke bërë kështu apo ashtu?" Apo që të kem lënë diçka pa bërë e të më ketë thënë: "ah sikur ta bëje kështu apo ashtu."*

Këtë moral nuk mund ta ketë vetëm se një profet, ndryshe le të na tregojnë civilizimet dhe të mëdhenjtë e tyre që nga koha kur Allahu krijoi njeriun, që një njeri me pushtet të jetë sjellë me shërbëtorët dhe gratë në këtë mënyrë. Veç të tjerash, kush ka jetuar me ndonjë njeri për një vit të plotë e të mos ketë dëgjuar prej tij ankesa me dhjetëra herë?! Ndodh që mes dy njerëzve të ketë mirëkuptim të madh dhe miqësi të vjetër, por kur ata jetojnë me njëri-tjetrin në ndonjë udhëtim, do të kthehen me të tjera përshtypje e jo me ato që kishin më parë. Allahut i kërkojmë ndihmë!

O Zoti ynë, ashtu sikurse e ke përsosur krijimin tonë përsos dhe moralin tonë! Falënderimet i takojnë vetëm Allahut, Zotit të botëve!

Përmbajtja

Parathënie	3
Disa nga vlerat e moralit të mirë.....	4
Një mëkatari i falen gabimet për shkak të moralit të tij të mirë ...	7
Engjëjt janë pranë atyre që kanë moral të mirë, ndërsa shejtanët janë larg prej tyre	8
Afërsia e njerëzve të moralshëm me Profetin	18
Përkujdesja ndaj moralit.....	21
Gjurmët që lë morali i mirë	28
Ajeti përmbledhës që flet për bashkëjetesën ndërmjet njerëzve	30
Morali i sahabëve në raport me të Dërguarin e Allahut.....	33
Morali i nxënësit kundrejt mësuesit të tij	36
Morali i selefëve në çështjet e pasurisë.....	38
Morali i mirë duhet t'i dhurohet kujt do	42
Mirësi edhe ndaj kafshëve.....	45
Morali i mirë nuk u shfaqet vetëm njerëzve.....	46
Zgjidhje për dy probleme	50
Njeriu e tregon veten në familjen e tij	53
Moral i lartë profetik	58